

HEGEMONYANIN SİYASAL VE FİNANSAL ETKİLEŞİMİ ÇERÇEVESİNDE BIDEN DOKTRİNİ VE ABD-ÇİN REKABETİNİN TÜRK DÜNYASINA OLASI ETKİLERİ

Mehmet KUZU* Fatih KOCAOĞLU**

ÖZ

Hegemonya, bir sistemin alt elemanları ve başka sistemlerin işleyişi üzerinde belirleyici olma gücünü ifade eder. Uluslararası ilişkiler disiplini ve onun alt branşları olan uluslararası ekonomi ve politika alanında hegemonya, genellikle bir devletin-ittifak sisteminin diğer devletler veya ittifak sistemleri üzerindeki siyasi etkisi olarak tanımlanır. Dünya Savaşları'nı takiben, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 'nde Demokrat partili başkanlar, ABD'nin küresel siyasette tek hegemonik güç olduğu bir uluslararası siyasi ve ekonomik düzeni oluşturma hedefini benimsemişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, denizlerde hâkimiyeti sağlayan ABD ve karasal Avrasya'yı kontrol eden Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)' nin hegemonik garantörlükleri altında Soğuk Savaş paradigmasından beslenen ve çatışma dinamiklerinin sürekli olduğu iki kutuplu bir uluslararası düzen kurulmuştur. 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Soğuk Savaş sona ermiştir ve ABD, küresel düzende tek hegemonik güç olarak ortaya çıkmıştır. Ancak, 1978'den itibaren uygulanan reformlar ve ekonomik-siyasi açıklık politikaları sayesinde Çin, 2000'lerden itibaren küresel düzende ABD'nin başlıca hegemonik rakibi olarak kendini göstermiştir. 2016 başkanlık seçimi sonrası ABD Trump doktrini ile Çin'in ana düşmanı, Rusya'nın ana rakibi olduğu bir politika çerçevesi uygulamıştır. Ancak ABD'nin batı ittifakı sisteminde Çin ile tek başına rekabet etmesi, ABD'nin hegemonik gücündeki zayıflamayı derinleştirmiştir. 2020 başkanlık seçimleri sonrası Biden yönetimi, Çin'e karşı birleşik batı ittifakı ve Asya-Pasifik ittifak sistemlerini kurarak hegemonik rekabeti daha ileri bir dereceye yükseltmiştir. Bu çalışmanın amacı; hegemonyanın ekonomi ve finans politikaları ile ilişkisi çerçevesinde Biden doktrini ve ABD-Çin rekabet dinamikleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkinin Türk Dünyası ile Türkiye üzerindeki muhtemel etkilerini değerlendirmektir. ABD ve Çin arasındaki hegemonik rekabetin boyutlarını analiz etmek amacıyla SWOT analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, bir durumun güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve tehditlerini karşılaştırmayı mümkün kılar. ABD-Çin rekabetinin Türk Dünyası için hem avantajlar hem de dezavantajlar sunabileceği öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Hegemonya, Ekonomi Politik, Finansa Ekonomi, ABD-Çin Rekabeti, Biden Doktrini, SWOT Analizi.

THE POTENTIAL IMPACT OF THE BIDEN DOCTRINE AND US-CHINA RIVALRY ON THE TURKIC WORLD: A STUDY OF POLITICAL AND FINANCIAL INTERACTIONS OF HEGEMONY

ABSTRACT

Hegemony is the ability of a system to exert control over its sub-elements and other systems. In international relations, including its sub-branches of international economics and politics, hegemony is commonly understood as the political influence of one state-alliance system over other states or alliance systems. Following the World Wars, Democratic Party presidents in the United States of America (USA) aimed to establish a global political and economic order with the USA as the dominant power. Following the Second World War, a bipolar

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 24.01.2024; Yayıma Kabul Tarihi: 22.03.2024

* Dr. Öğretim Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu; Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Finansman Bilim Dalı, ORCID:0000-0001-5354-4368, mehmetkuzu86@gmail.com

**Araştırma Görevlisi Doktor, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü ORCID ID: 0000-0003-4661-8888, fatih.kocaoglu@hbv.edu.tr

international order was established under the hegemonic guarantees of the USA, which dominated the seas, and the Union of Soviet Socialist Republics (USSR), which controlled terrestrial Eurasia. Cold War paradigms fueled this order, and conflict dynamics were constant. The dissolution of the Soviet Union in 1991 marked the end of the Cold War, and the United States emerged as the sole hegemonic power in the global order. Since 1978, China has emerged as the main rival to the US in the global order, thanks to economic and political reforms. Following the 2016 presidential election, the US implemented the Trump doctrine, which identifies China as the primary enemy and Russia as the main rival. However, the US's competition with China within the Western alliance system has further weakened US hegemonic power. After the 2020 presidential elections, the Biden administration intensified the competition between major powers by establishing the United Western Alliance and Asia-Pacific Alliance systems to counter China. The objective of this study is to analyse the relationship between the Biden doctrine and the dynamics of the US-China rivalry within the framework of the relationship between hegemony and economic and financial policies. Additionally, this study aims to evaluate the potential effects of this relationship on the Turkic world and Turkey. The SWOT analysis method is employed to analyse the dimensions of the hegemonic competition between the US and China. This method enables a comparison of a situation's strengths, weaknesses, opportunities, and threats. It is predicted that the rivalry between the US and China may have both advantages and disadvantages for the Turkic World.

Keywords: Hegemony, Political Economy, Financial Economy US-China Rivalry, Biden Doctrine, SWOT Analysis.

Giriş

En basit tanımıyla hegemonya, bir sistemin veya sistem elemanlarının başka sistemler veya içinde bulunduğu sistem üzerinde hâkimiyet kurabilme durumu olarak ifade edilebilir. Uluslararası ilişkiler disiplini açısından hegemonya, bir ülkenin başka ülke veya ülke grupları üzerinde siyasal hâkimiyet kurabilme yetenek ve kapasitesi olarak tanımlanabilir.

Hegemonya kavramının reel politikte öneminin artması, dünya savaşları sonrasında Demokrat Partili ABD başkanlarının yeknesak bir küresel düzen tesis etme çabalarıyla yakından ilişkilidir. Birinci Dünya Savaşı sırasında ABD başkanı olan Demokrat Woodrow Wilson'un savaş sonrası Immanuel Kant'ın "Ebedi Barış" yaklaşımını temel alan ve ABD'nin başat olduğu bir küresel düzenin kurulmasına yönelik girişimleri hem ABD iç siyaseti, hem de uluslararası siyaset dengeleri açısından sonuçsuz kalmıştır. 1920'li yıllar ile birlikte ABD yönetimine "Monroe Doktrini" politikasına daha yakın, izolasyonist bir siyaset tarzı benimseyen Cumhuriyetçi başkanlar göreve gelmiştir.

ABD tarihinin seçim kazanma kriterine göre en başarılı başkanı olan, Demokrat partili Franklin D. Roosevelt 1930'larda iktidara gelmiştir. Bu görev değişimi sonrası, ABD devletinin küresel siyaseti okuma biçimi, ABD'nin en baskın hegemonik güç olduğu küresel bir düzenin tesisi yönünde değişime uğramıştır. Almanya'nın teslim olmasından önce, savaşın kazanan tarafları SSCB ile Yalta Konferansı'nda bir araya gelmiştir. Bununla birlikte; Roosevelt, küresel düzenin tesisi noktasında savaşma iradesi ve güç kullanımı unsurlarını daha etkili kullanmıştır. "Akıllı güç" konseptinin embriyo aşamasındaki ilk kullanımı Roosevelt yönetimi tarafından gerçekleştirilmiştir. Roosevelt'in Nisan 1945'teki ani ölümü sonrası göreve gelen yardımcısı Harry S. Truman da aynı stratejik ve politik çerçeveye sadık kalmıştır. Savaşın bitmesi ve ABD'nin mutlak galip güç olarak savaşı sona erdirmek amacıyla Japonya'ya atılan atom bombaları sonrası Japonların da Almanlar gibi teslim olmasıyla İkinci Dünya Savaşı sona ermiştir. Savaşın kazanan en güçlü tarafları ABD ve SSCB olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nı sonrasında başlayan Soğuk Savaş süreciyle, modern dünyanın ilk sistematik hegemonik rekabeti başlamıştır. Soğuk Savaş'la birlikte başlayan ABD ve SSCB rekabeti uluslararası siyasetin her alanı ve segmentinde gerçekleşmiştir.

Soğuk Savaş yıllarında, özellikle 1970'ler hegemonik mücadelenin seyri açısından belirleyici olmuştur. Bu dönemde Kissinger Doktrini ile kurulan ABD-Çin ittifakı, Sovyetlerin uluslararası alanda izole olmasına neden olmuştur. Sonrasında, SSCB; sosyal ve ekonomik düzlemde ortaya çıkan yapısal dar boğazların derinleşmesi sonucunda, 1991 yılında dağılmış ve Soğuk Savaş sona ermiştir. Soğuk Savaş sonrası, NATO (Kuzey Atlantik İttifakı) ittifak sistemi üzerinden Batı'nın Rusya'ya yönelik tehdit ve risk algılaması devam etmiş ve NATO, eski Sovyet ülkelerini de içine alan bir genişleme süreci başlatmıştır.

Soğuk Savaş sürecinde ABD ile ittifak kuran Çin, bu ittifaktan doğan kazanımlarını realize ederek 1978'de kapsamlı bir reform sürecine başlamıştır. Reform süreciyle ilk olarak, diasporada vatandaşlarının finansal varlıklarını ülkesine transfer etmeye başlayan Çin, yabancı sermaye için güvenli bir liman olmanın temellerini atmıştır (Arrighi, 2007). Uygulanan az değerli Yuan döviz kuru politikası ve kalabalık nüfusu sayesinde ortaya çıkan düşük işgücü maliyetleri, Çin'in Batı şirketleri için kârlı ve yatırım yapılabilir bir üretim üssü olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Komünist Parti'nin yönettiği Çin, dış ticarete konu olan ihraç mal ve hizmetlerinin fiyat hareket ve trendlerini politize etmemek için, tıpkı ABD'nin modern döneme kadar Monroe Doktrini'nde uyguladığının benzeri bir yaklaşımı benimseyerek daha izolasyonist bir dış politikaya yönelmiştir.

Devam eden süreçte, Çin'in ABD'nin hegemonik bir güce evrilmesini sağlayan aşamalardan geçtiği gözlemlenmeye başlanmıştır. 1990'lı yıllarda ABD'li düşünce kuruluşları, askeri-endüstriyel yapı, istihbarat servisleri, finansal kuruluşlar; Çin'in 2020'lerden sonra ABD'nin en büyük hegemonik rakibi olacağını tartışmaya başlamışlardır. Bunun yapısal zeminini, Çin'in ABD gibi önce bir üretim imparatorluğu, sonra bir ticaret imparatorluğu ve en sonunda sermaye ihraç eden bir finans imparatorluğuna evrilme süreçleri oluşturmaktadır. Çin'in ekonomi-politik olarak ilerlediği evreler, dünyanın birçok bölgesindeki ekonomilerin Çin'e olan iktisadi ve finansal bağımlılığı artırarak hegemonik güç üreten bir Çin sistemi modellemiştir.

2000'li yıllarda 11 Eylül saldırısı sonrası ABD'nin değişen terör doktrini ile birlikte dış politikasının öncelikli hedeflerinden biri haline gelen İsrail'in güvenliği meselesi; ABD'nin ana rakipleri olan Rusya ve özellikle de Çin'e karşı, 2017'da Donald Trump göreve gelene kadar jeopolitik ve ekonomi politik olarak yeni bir çevreleme politikasının uygulanmasını engellemiştir.

Trump iktidarı sonrası başlayan ticaret savaşları ile birlikte, ABD ana düşmanı olarak Çin'i, ana rakibi olarak da Rusya'yı belirlemiştir. Trump döneminde, Trump'ın dış politikasına danışman olarak katkı veren Henry Kissinger'ın telkinleriyle ABD, başta Rusya ve daha sonra Türkiye ve Türk Dünyasının birleştiği bir ittifak sistemi ile Çin'i çevrelemek isterken, diğer taraftan da Kuzey Kore'nin nükleer çalışmalarına ilişkin diplomatik angajmanlarının şiddetini artırmış ve gerekirse askeri seçenekleri de içeren sert güç kullanabileceğini ifade etmiştir. ABD elitlerinin Trump iktidarına olan sert muhalefeti, Rusya'nın finansal sermaye tarafından kendileri için kârlı bir rejim olarak görülmemesi ve Türkiye ile Obama döneminin bakiyesi olarak süregelen anlaşmazlıklar, Kissinger'ın öngördüğü Çin'i çevreleyen bir ittifak sisteminin kurulmasını engellemiştir.

Trump sonrası, geniş bir koalisyon ve farklı fraksiyonların ittifakı ile iktidara gelen Biden yönetimi; iktidarının ilk aylarında daha çok Rusya'yı düşman, Çin'i rakip olarak konumlandırmıştır. Bununla birlikte; Çin devlet başkanı Xi Jinping'in liderliğinde Çin Komünist Partisi'nin, Çin'de faaliyet gösteren yabancı sermayenin serbestliğini sınırlayan bir takım düzenlemeler yapması ve ABD'de görevde olan emekli subaylar tarafından 2020 seçimlerinde hile yapıldığına ilişkin Biden'a yazdıkları mektup, Biden yönetiminin Çin'e olan yaklaşımını değiştirmiştir. Trump dönemi ticaret savaşları özelinde ilerleyen ABD-Çin rekabeti; bu gelişmeler sonrası Biden döneminde her alanda bir hegemonya rekabetine dönüşmüştür. Bu çalışmanın amacı; hegemonyanın siyasal ve finansal etkileşimi çerçevesinde Biden doktrini ve ABD-Çin rekabeti ilişkisinin Türk Dünyasına olası etkilerini saptamaktır. Bu etkiler ABD-Çin rekabetine ilişkin olası senaryolar çerçevesinden incelenebilir.

ABD-Çin rekabet dinamiklerinin olası üç temel sonucu vardır. Bunlar; ABD'nin üstünlüğü, Çin'in üstünlüğü ve her iki tarafın birbirine bariz bir üstünlük kuramaması olarak sıralanabilir. Bu nedenle belirli bir durumun bir olgu açısından; olası kuvvet, zayıflık, fırsat ve tehditlerini birlikte analiz etmeyi sağlayan SWOT analizi yöntemi araştırma metodolojisi

olarak belirlenmiştir. Türk Dünyası için her üç senaryonun da avantajları olduğu gibi dezavantajları da söz konusudur. Bu nedenle, temel olarak Türk Dünyası için bu rekabetin getirdiği olası fırsat ve tehditler saptanmıştır.

1.Uluslararası İlişkilerde Güç ve Hegemonya Okulları

1.1.Uluslararası İlişkilerde Güç

Uluslararası ilişkiler disiplini birçok sayıda güç kavramı çeşidini irdeler. Bu nedenle hegemonik süreçlerin daha kapsamlı irdelenebilmesi için güç tiplerinin kavramsal olarak doğru bir şekilde birbirlerinden ayrıştırılması gerekmektedir Buna göre güç; bir ülkenin bir başka ülkeye herhangi bir politikayı kabul ettirebilme yeteneği ve kapasitesidir. Güç kavramları incelenirken yumuşak güçlerden sert güçlere doğru ilerleyen bir sıralama takip edilecektir. Şimdi güç kavramlarını kısaca tanımlayalım.

Uluslararası ilişkilerde en çok kullanılan güç olgularından biri kuşkusuz “yumuşak güç” (Soft Power) kavramıdır. Yumuşak güç; uluslararası ilişkilerde kültür-değerler, diplomatik süreçler ve protokoller vasıtasıyla başka bir ülkeye istenilen politika veya eylemi yaptırabilme kapasitesi olarak tanımlanır (Nye, 1990), (Nye, 2004), (Steger, 2009). Örneğin; Türkiye'nin Türk Dünyasında kendi çıkarlarını gözetmek için bu ülkelerle sahip olduğu ortak tarihsel geçmişi ve kültürel değerleri diplomatik misyonlar üzerinden kullanması bir yumuşak güç unsurudur. Joe Biden yönetiminin dünyayı ittifak sistemleri açısından ABD'nin başat olduğu açık demokrasiler ve Çin'in başat olduğu kapalı demokrasiler olarak ikiye ayırması da yumuşak güç kullanımı olarak değerlendirilebilir.

Yumuşak gücün nasıl kullanılacağı ve diğer ülkelere nasıl aktarılacağı problematiği ön plana çıkmaktadır. İşte tam bu noktada bu problematiği çözen ve yumuşak güç kavramının bir türevi olan “netpolitik” kavramı önem arz etmektedir. Netpolitik kavramı; internet ve web tabanlı yumuşak güç unsurlarının sağladığı diplomatik gücü kullanabilmeyi ifade etmektedir (Bollier, 2003). Netpolitik kavramı medyapolitik ve siberpolitik güç olgularını da kapsayan bir kavramdır. Bu kapsamda jeopolitik ittifak sistemlerinin kendi içlerinde kurulan web tabanlı diplomatik süreçler, netpolitik kavramı kapsamında düşünülebilir. Örneğin; ABD'nin Arap baharı döneminde Arap ülkelerinde batı dünyasına yakın olan medya kuruluşları ve sosyal medya gibi dijital medya araçları ile sokak ve halk hareketlerinin seyrini istediği yöne doğru manipüle etmek istemesi bir netpolitik süreç olarak tanımlanabilir.

Tek başına netpolitik süreçlerin kalıcı bir yapısal dinamiğe evrilmesi pek mümkün değildir. Bu nedenle netpolitik süreçlerin özgün bir siyasal yapıyı inşa edebilmesi için ağ tabanlı bir bilgi ekonomisi sistematiki kurulmalıdır. Netpolitik süreçlerin ağ tabanlı bir bilgi ekonomisine evrilmesi “Noopolitik” kavramı ile açıklanmaktadır. Noopolitik güç; ağ tabanlı bilgi ekonomisinin sağladığı gücün kullanımınıdır (Arquilla & Ronfeldt, 1999; Terranova, 2007). Batı ittifakının parçasını oluşturan aktörlerin bilişim teknolojileri kullanımında zengin insan kaynağı olan Hindistan gibi ülkelerde kurdukları ağ tabanlı bilgi ekonomileri de noopolitik anlamda güç kavramıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca 1980' lı yıllar ile birlikte yine bilgi ekonomisi sisteminin kurulduğu bir ülke olarak İrlanda örneği de verilebilir. Bilgi ekonomisi sistemiyle İrlanda gibi küçük ülkelerin uluslararası siyaset ve ekonomide güçlü aktörler haline gelmesi “global paradox” (Küresel Paradoks) kavramını ile ifade edilmektedir (Naisbitt, 1994).

Yumuşak güç türevleri, netpolitik ve noopolitik süreçlerin efektif bir şekilde eşgüdümlenebilmesi tüm yumuşak güç unsurlarının optimize bir şekilde kullanılabilmesiyle ilgilidir. İşte tam bu noktada “keskin güç” (Sharp Power) kavramı ön plana çıkmaktadır.

Keskin güç; yumuşak güç unsurlarının dijital diplomasi zemininde topyekün kullanımıyla başka ülkeler üzerinde otokratik politik manipülatif etki ortaya çıkarabilme kapasitesidir (Walker, 2018; Walker and Ludwig, 2017). Keskin güç olgusu literatürde genellikle Çin üzerinden örneklenmektedir (Çalık, 2018).¹ Bununla birlikte; keskin gücün dijital diplomasi ve ülke içi otokrasi bileşenleri Çin ile ilişkilendirilebilecekken, manipülatif kısmı daha çok batı ittifakının ekonomi politik temel fraksiyonları olan dijital ve finansal sermayenin ittifakıyla ilişkilendirilebilir. Uluslararası çevreler açısından en büyük kaygı; dijital devlet modeline geçen otokratik Çin rejiminin, otokratik davranış kalıbını uluslararası ölçekte de kullanabileceği endişesidir. Bu kaygı ışığında Çin daha çok potansiyel bir keskin güç olarak tanımlanabilir. İşte tam bu noktada yumuşak gücün Batı tarzı manipülatif; Çin tarzı otokratik olarak kullanılabilmesi için daha kalıcı ve yapısal olan ve ülkeler arası ekonomik bağımlılık etkisi ortaya çıkaracak başka güç unsurlarına ihtiyaç vardır.

Ekonomik bağımlılığı sağlayacak temel güç formülasyonları; gıda ve enerji gücü olma kapasiteleri olarak sıralanabilir. Gıda gücü olma; gıda kaynaklarının hegemonya süreçlerine dâhil edilmesidir (McDonald, 2016). Tarım ekonomisinin büyüme dinamiğinde itici güç olduğu Çin ve tahıl üretiminde önemli ülkeler olan Rusya ve ABD birer gıda gücü devletleri olarak nitelendirilebilir. Ancak gıda gücü olmak tek başına yeterli değildir. Çünkü gıda ürünlerinin katma değeri genellikle enerji ihracatından düşüktür.

Enerji gücü; enerji rezervlerinin hegemonik güç unsuru olarak kullanılması anlamına gelmektedir (Fensom, 2013). Sovyetlerin dağılması sonrası yerine kurulan Rusya Federasyonu; enerji ve emtia rezervlerini uluslararasılaştırma karşılığında küresel düzene Sovyetlere kıyasla daha yüksek bir düzeyde eklenmiştir. ABD'nin 2000'li yıllarda Ortadoğu'da yürüttüğü savaşların ekonomi-politik bir sonucu olarak daralan petrol arzıyla Avrupa ekonomileri Rusya doğalgazı ve petrolüne daha da bağımlı hale gelmiştir. 2022 yılında Ukrayna'nın işgali ile başlayan Ukrayna Savaşı sonrası süreçte Rusya'nın batıdan gelen yaptırımlara karşılık doğal gaz ve petrol akışını kesmesi; 2023 yılı için gelişmiş ekonomilerde resesyon risklerinin piyasalar tarafından fiyatlanma marjlarını tırmandırmıştır. Bu düzlemde Rusya bir enerji gücü olarak nitelendirilebilir. Ayrıca ABD de 2020'li yıllar ile birlikte net petrol ihracatçısı olduğu için bir enerji gücü olarak tanımlanabilir. Ancak Biden yönetiminin yeşil ve hibrit enerjiye geçiş modeli; bilhassa ABD'nin demokrat parti kanadının enerji gücü olma bağlamında daha farklı bir formülasyonu hedeflediği de açıktır. Bu durum Çin gibi Rusya ve Ortadoğu petrollerine bağımlı bir keskin gücün hegemonik güç olma yönündeki rekabet dinamiklerinde geride kalmasını amaçlamaktadır. Bununla birlikte; Cumhuriyetçi parti kanadı demokratların aksine, hidrokarbon temelli yakıt teknolojisi politikalarına daha bağlıdır. Hegemonik güç olmayan başta Arap ülkeleri ve diğer petrol ihraç eden ülkeler üzerinde yeşil ve hibrit enerji üzerinden hegemonik baskı oluşturmak ABD için daha az maliyetli ve daha efektif bir süreç olacaktır. Bir bakıma merkezinde petrodolar'ların olduğu para sisteminden yeni bir para sistemine geçiş; Biden yönetimi tarafından ABD'nin lehine bir dönüşüm olarak beklenmektedir. Sonuç olarak gıda ve enerji gücü olmanın en temel sonucu ekonomik bir güç olmaktır

Yumuşak güçten sert güç ve hegemonik küresel güç olma olgusuna giden süreçte ekonomik güç kavramı önem arz etmektedir. Ekonomik güç; uluslararası ve küresel düzende başka ülkeler üzerinde ekonomik bağımlılık dinamikleri tesis eden bir süreci ifade eder (Gilpin, 1981; Payne, 2016; Muthoo, 1999). Bununla birlikte; iktisadi güç tek başına uluslararası ilişkilerde kesin ve nihai sonuç almada yeterli olmayabilir. İşte tam bu noktada var olan ik-

¹ (<https://www.economist.com/news/leaders/21732524-china-manipulating-decision-makers-western-democracies-bestdefence>), (http://www.act.nato.int/images/stories/media/doclibrary/171004_sfa_2017_report_hr.pdf), (<https://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/07/nic-blog-mgi-shifting-economic-center-of-gravity.pdf>). (Erişim Tarihleri: 20.03.2023).

tisadi gücün finanse ettiği askeri ve endüstriyel yapının başka ülkeler üzerinde askeri operasyonlar yapabilme kabiliyeti askeri güç veya güçler dengesi olgusu olarak ortaya çıkmaktadır (Gilpin, 1981; Morgenthau, 1978; Waltz, K. N., 2001; Nye Jr, 2004; Jervis, 1976; Mearsheimer, 2001; Keohane, 1984).

İktisadi güç ve askeri güç kapasitesinin birlikte kullanıldığı güç formülasyonu literatürde en çok tartışılabilen konulardan biri olan “sert güç” (Hard Power) kavramına işaret etmektedir (Copeland, 2010; Nye, 2003; Wilson, 2008); Gavel, 2008; Godson, 2012; Zirulnick, 2012). Kuşkusuz sert güç kavramının en bariz örneği ABD Cumhuriyetçi partinin “yeni muhafazakâr” (Neocon) fraksiyonunun iktidara geldiğinde uyguladığı küresel politikalar olmuştur. İlk Neocon başkan Reagan döneminde ABD küresel meselelerin çözümünde askeri güç kullanacağını sinyallerini vermiştir. Sovyetlerin dağılması sonrası iktidara gelen ikinci Neocon başkan baba Bush Birinci Körfez Savaşı’nı başlatmış, 2001’de iktidara gelen oğul Bush; 11 Eylül saldırıları sebebiyle geliştirdiği yeni terör doktrini ile Irak ve Afganistan’ı sert güç kullanarak işgal etmiştir.

Bazı hesaplamalara göre ABD’nin 2000’li yıllarda girdiği savaşların Amerikan ekonomisine 6 ile 10 trilyon dolar arasında bir maliyete neden olurken, sert güç kullanımı dünya genelinde ABD karşıtlığını oldukça körüklemiştir. İkinci Irak ve Afganistan Savaşları sonrası iktisadi dengelenme sorunları ve ABD’nin bozulan küresel imajı; sert güç olgusunu hem ABD kamuoyunda, hem de akademik zeminde tartışmaya açmıştır. Bununla birlikte; ABD’nin Soğuk Savaş sonrası tek başına hegemonik güç olarak kalabilmesi için tamamıyla askeri seçenekleri göz ardı etmesinin de ABD için zafiyete neden olacağı da tartışılmıştır. Bu tartışmalar ışığında 2004 başkanlık seçimlerine giden süreçte ABD’de demokrat partinin yeni demokratları ve ılımlı sol fraksiyonları ABD için optimal güç formülasyonunun “akıllı güç” (Smart Power) olduğunu başkan adayları John Kerry’nin demeçleri üzerinden deklare etmişlerdir. Buna göre akıllı güç formülasyonu; yumuşak ve sert güç unsurlarının doğru zaman ve doğru mekanda optimal bileşeninin kullanılmasını ifade etmektedir (Nossel, 2012; Nye, 2003; Nye & Armitage 2007). Her ne kadar demokratlar 2004 seçimlerini kaybetse de, aynı güç formülasyonunu devam ettirerek 2008 başkanlık seçimlerinde Barrack Obama’nın zaferi ile iktidara gelmişlerdir.

Obama’nın iktidara gelmesiyle başlayan süreçte ABD; Ortadoğu’daki stratejik hedef ve amaçlarına ulaşmada minimum maliyet-maksimum fayda ilkesiyle akıllı güç paradigmasını benimsemiştir. Neoconlar sert güç kullanarak Irak’ı bölmüşler, demokratlar da akıllı güç kullanarak Arap baharı sürecini manipüle ederek Suriye’nin bölünmesini sağlamışlardır.

ABD için akıllı güç kullanımı bir takım avantajlar sağlaması yanında birtakım dezavantajları da getirmiştir. Bu diyalektik; doğal ve sosyal kaynakların hepsinin bir milletin toplam gücünü artırmak için kullanılan milli güç ve bu milli güç bileşimini ulusal çıkarlar doğrultusunda kullanılması anlamına gelen güç politikası kavramlarının önemini artırmıştır (Beckley, 2018; Kiczma, and Sułek, 2020; Morgenthau, 1978; Waltz, K. N. 1979; Mearsheimer, 2001).

ABD hükümetinin ülke içindeki vatandaşlarının sosyo-ekonomik problemlerinden çok küresel meselelerin çözümüne odaklanması; ABD’de Monroe doktrinini yeniden gündeme getirmiştir. Cumhuriyetçi parti içinde 2016 başkan adayı Trump’ın başını çektiği izolasyonist muhafazakâr (Paleocon) kanat milliyetçi bir akım başlatmıştır. Seçimleri Trump’ın kazanmasıyla ABD küresel meselelere daha izolasyonist yaklaşmıştır. Bu yaklaşımın temel dinamiği Çin ile olan hegemonik rekabet dinamikleridir. ABD, izolasyonist politika ile -finans imparatorluğu olma ve sermaye ihraççısı özelliklerini kaybetmeden- aynı zamanda yeniden bir ticaret imparatorluğuna dönüşmeyi hedeflemiştir. Aslında bu durum ABD için bir kavramsal bilmece olarak ortaya çıkmaktadır. ABD hem sermaye ihraç eden bir ülke iken aynı zamanda yapısal ve istikrarlı bir şekilde dış ticaret açığı ve cari açık vermektedir.

1980'lerde başlayan finansal serbestleşme sonucu finansal getiriler ve finansal kârlar mali ekonominin en önemli değer unsuru haline gelmiştir. Ancak 2017'de başlayan ticaret savaşlarıyla birlikte, bu denge ticari kârlar lehine değişmeye başlamıştır.

Trump'ın ekonomi politikaları ile Çin'e karşı ticaret savaşları başlatılarak sıfır toplam dünyaya ticaretinin pozitif bakiyesinin yönü yeniden ABD'ye kaydırılmak istenmiştir. ABD'nin Trump döneminde dış politikada izolasyonist bir eğilim göstererek Çin'le hegemonik olarak rekabet etmesi rasyonel bir mantıksal zemine dayanmaktadır. ABD ikinci dünya savaşından bu yana dünya deniz ticaretini güncel rakamlarla yılda yaklaşık 1 trilyon dolarlık bir askeri bütçe ile tek başına göğüslerken; Çin 1978'de başlayan reform süreciyle 30 yılda sermaye ihraç eden bir finans, ticaret ve ticaret imparatorluğuna dönüşmüştür.

Çin ticaret yollarına hâkim olmaya başlayarak modern ipek yolu olarak da adlandırılan "bir kuşak bir yol" projesini hayata geçirmek için ilk etapta 400 milyar dolarlık bir bütçe oluşturmuştur. Çin'in son 20 yılda Afrika'da artan yatırımlarının yanı sıra, İran ile kurduğu alt yapı yatırımlarına dayalı ekonomi-politik ittifakı ve Yunanistan ile İsrail'de önemli limanları işletmeye başlatması, dünya çapında önemli lojistik ve tedarik zinciri noktalarında ABD ile jeopolitik olarak çakışmaya başlamıştır. Bu çakışma iki ülke arasındaki hegemonik rekabeti daha da fazla artırmıştır.

Trump yönetimi; Çin'e karşı ticaret savaşlarını başlatırken, ihraç konusu uluslararası ürünlerini Monroe doktrinin öngördüğü gibi politize etmemek için dış politikada daha izolasyonist bir davranış sergilemiştir. Bu politikanın Trumpist milliyetçi kanat açısından Çin'deki Batı menşeli fabrika ve işletmelerin ABD'ye geri dönerek başta WASP için (Beyaz Anglo-Sakson Protestan) olmak üzere ABD'de yeniden istihdamı artırarak büyüme dinamiği verimsizleşen ABD ekonomisini yeniden canlandırmaktır. Bir diğer yönden bilhassa Cumhuriyetçi Parti içinde "Beyaz Anglo Sakson Protestan" tanımı Latinler ve Hispanikleri de içeren yeni bir kimlik düzlemine oturmuştur. 2024 seçimleri için parti içinde en güçlü olası adaylardan olan fakat daha sonra Trump lehine adaylıktan çekilen Florida valisi İtalyan kökenli Ron De Santis'in politik popülaritesi de bu güncelleme kapsamında değerlendirilebilir.

Almanya'nın her iki dünya savaşı sırasında uyguladığı dış politika ve jeopolitik çerçevesi olan "Machtpolitik"; idealist bir zeminde uygulanan güç politikası açısından bir örnektir. Bir bakıma Matchpolitik; Alman tipi güç politikası yaklaşımını temsil eder (Ganguly, 2014). Ancak her iki dünya savaşında alınan ağır yenilgiler idealist itici faktörlerle desteklenen Alman tipi güç politikası akımının başarısız olmasına neden olmuştur. Bu başarısızlığın felsefi nedenleri de irdelenmelidir.

Özellikle Alman tipi üstün ırk temelli idealler çerçevesinde yapılandırılan bir dış politika ve jeopolitik konsept; bir devletin ulaşabileceği minimum-optimum-maksimum hedef ve amaç aralığında sapmalara neden olabilir. Bir nevi idealizm ve realizm çatışması olarak da tanımlanabilecek bu politik semptomun; Almanya'nın her iki dünya savaşını kaybetmesinin en önemli faktörlerinden biri olduğu açıktır. İdealizmin dış politikada neden olduğu dengeden sapmaları en iyi toparlayan yaklaşım hiç kuşkusuz Batı ittifakının hem bir bütün olarak, hem de ayrı ayrı aktörleri açısından dış politikayı yapılandırmada kullandıkları temel yaklaşım olan realizm akımıdır. Realizme göre bir ülkenin güç politikası ulusal ideallerden ziyade gerçekleştirilebilir rasyonel dış politik ve jeopolitik hedef ve amaçlara göre yapılandırılmalıdır (Rochau, 1859; Bew, 2014).

Başta coğrafya olmak üzere; hegemonik güç olmaya aday ülkenin doğadan gelen coğrafi, iktisadi kaynaklar ve nüfus gücü; doğal bir otomatik dengelenme mekanizması sağlayarak o ülkenin kazara süper güç olmasına neden olabilir. Kazara süper güç yaklaşımına verilen en çarpıcı örnek ABD'dir. ABD'nin coğrafya, insan kaynakları ve nüfus gücü olarak

rakiplerine kıyasla rekabet gücünün oldukça yüksek olmasının ABD'nin 1945 sonrası kurulan uluslararası düzende en büyük hegemonik güç olmasında başat faktör olduğu ileri sürülmektedir (Zeihan, 2014).

Hegemonya süreçlerinin dış politika ve jeopolitik düzlemde ulaşabileceği son nokta hegemonik güçten tek başına küresel güce dönüşümü ifade eden "Weltpolitik" kavramıdır. "Weltpolitik" (Dünya politiki) olgusu da Alman idealizminin bir uzantısıdır (Press, 2022). Alman dünya idealinin de ulaşmak istediği nokta bir nevi Ari ırk liderliğinde tekno-politik bir dünyada insanın yaratılıştan gelen yeteneklerinin aşılması amacına dayanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası, ABD'nin egemen olduğu bir dönemde başka uluslararası düzenlerin varlığını reddeden küreselci elitler, "Transhumanizm"i amaç olarak belirlemiştir. Bu doğrultuda weltpolitiğin gerçekleşmesini sağlayacak en önemli araçlardan biri olan "Transhumanizm" de Alman felsefi geleneğinde olduğu gibi insanın aşılması anlamına gelmektedir. Bu noktada, küreselci elitlerin zayıflayan ABD'nin hegemonik gücünün yerini almasını istedikleri yükselen Çin ile zayıflayan ABD arasındaki rekabet, bu çalışmanın ana motivasyonunu oluşturmuştur. Bu yüzden, güç formülasyonları tanımlandıktan sonra, hegemonya okullarının bu formülleri nasıl kullanılması gerektiğine ilişkin yaklaşımları incelenmelidir.

Şekil 1: Uluslararası İlişkilerde Güç Piramidi

1.2.Hegemonya Okulları

Hegemonya okullarından ilki olan Marxist bakış açısı; iktisadi güç unsurlarını kullanarak egemen bir sınıf üzerinden hegemonik bir yapı kurulabileceğini iddia eder (Gramsci, 1971; Robinson, 2004). ABD siyasetinde neo-liberal sol kanadı temsil eden demokrat başkanlar yönetiminde ABD; IMF, Dünya Bankası, OECD ve FED gibi kuruluşlar kanalıyla iktisadi güç unsurlarını uluslararası düzlemde kullanarak ABD merkezli küresel hegemonik düzenin iktisadi temelini oluşturmuştur. Buna göre; ABD bilhassa IMF'nin faaliyetlerini uluslararası para düzeni ve küresel finansal akımların istikrarı ile ABD'nin egemen bir hegemonik güç olmasını sağlayacak şekilde biçimlendirmiştir. Bunun için dünya ekonomileri, gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler şeklinde iki kategoriye tasnif edilerek; gelişmekte

olan ülkelerin gelişmiş ülkelerdeki tasarruf fazlalarına finansal kaynak ihtiyaçları için bağımlı olduğu bir ekonomi-politik düzen inşa edilmiştir. SSCB, dünyayı jeopolitik olarak değerlendiremeyip ideolojik bir perspektiften değerlendirdiği ve sosyalist ekonomi politikaları başarısız olduğu için hegemonya kurmada başarısız olmuştur. Öte yandan, ABD'de iktidara gelen Cumhuriyetçi ve Demokrat Parti başkanları, ekonomik güç unsurlarını gerektiği zamanlar kullanarak hegemonik güç oluşturma sürecini sıkça uygulamışlardır.

Eleştirel ırk yaklaşımı; hegemonya süreçlerinde esas olan egemen bir ırkın, diğer ırk ve milletler üzerinde baskın gücünü inceler. Bunu sağlamak için sert keskin güç unsurları kullanılmalıdır (Delgado, R., & Stefancic, 2017; Crenshaw, 1991). Nazi Almanya'sının ikinci dünya savaşına giden süreç ve savaş döneminde ari Alman ırkını temel alan jeopolitik yaklaşımı hegemonyaya eleştirel ırk yaklaşımının bir örneği olarak görülebilir. Nazi Almanya'sının güç olgusuna yaklaşımının yalnızca sert güç kullanımı temelinde değil aynı zamanda; milli güç ve dünya politikası (Welt Politik) unsurlarını da kapsadığı ifade edilebilir. Milli güç kavramı doğal ve sosyal kaynakların hepsinin bir milletin toplam gücünü artırmak için kullanılması gerektiğini ileri sürmektedir (Beckley, 2018; Kiczma, and Sułek, 2020).

Dünya politikası olgusu; bir ülkenin uluslararası siyasette tek başına bir küresel güç olma hedefini tanımlar (Press, 2022). Dünya politikası kavramı tarihsel olarak Alman imparatoru II. Wilhelm zamanında Alman dış siyasetine yön veren temel eğilimlerden biri olmuştur. Bununla birlikte; Alman devletinin İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar geçen süreçte hem Şansöyle Bismarck gibi realist, hem de Wilhelm ve Hitler gibi idealizme yakın siyasal aktörler tarafından yönetilmesi; Alman devletinin dış siyaseti yönetmede idealizm-realizm çatışması problematiği yaşamasına neden olmuştur. Her iki savaşta da kendisini yenilmez olarak gören Almanya'nın her iki savaşı da kaybetmesinin en önemli nedenlerinden biri bu kavramsal çatışma dinamiği olmuştur.

Gramsci'nin düşünceleri hegemonya konusunda en çok kullanılan yaklaşımlardan biridir. Gramsci; bir egemen sınıfın toplum üzerindeki hâkimiyetini sürdürmek ve pekiştirmek için hâkim fikirleri, inançları ve değerleri kontrol etme yöntemlerini kullanacağını ileri sürmektedir. Gramsci'ye göre hegemonya, sadece zor kullanımıyla değil, aynı zamanda kültürel ve ideolojik etki ile ilişkilidir. Gramsci; egemen sınıfların, toplumun kültürel ve ideolojik normlarını şekillendirmek için hâkim ve toplum üstü konumlarına kullandıklarına inanmaktadır. Bunları medya, eğitim ve diğer kamuoyu oluşturma kurumlarını kontrol ederek yapmaktadırlar. Egemen gruplar kendi değerlerini, inançlarını ve çıkarlarını doğal ve evrensel olarak tanıtabilirken, alternatif bakış açılarını marjinalleştirir veya meşruiyetini sorgularlar. Böylece, egemen sınıf, sömürdükleri sınıfların kendilerini doğal ve kaçınılmaz bir durumda hissetmelerini sağlayarak gücünü korur. Gramsci; kültürel egemenlik adını verdiği bu sürecin herhangi bir yönetici grubun meşruluğunu ve otoritesini korumak için hayati önem taşıdığını ileri sürmektedir (Gramsci, 1971; Laclau,1990; Hall, 1983; Thompson, 1977).

Gramsci ekolünü incelediğimizde dikkat çeken en önemli husus hegemonya araçlarının yumuşak güç unsuru olarak kullanılması gerektiği hususudur. Uluslararası ilişkiler teorisinde yumuşak güç kavramı; hegemon ülkenin diğer ülkeler üzerinde kültürel değerler ve diplomatik misyon araçlarını kullanmasıdır (Nye, 1990; Nye, 2004; Steger, 2009). Bu noktada hegemonya ve güç kavramı arasındaki etkileşimsel diyagram ortaya çıkmaktadır. Bu diyagram iki ana güç unsuruna ayrılmaktadır. Buna göre realizm bakış açısından uluslararası düzende en önemli hegemonik güç araçları iktisadi ve askeri güçtür (Gilpin, 1981; Measheimer, 2001). İktisadi ve askeri güç unsurlarını incelemeyen önce sert güç ve akıllı güç kavramlarının detaylı analizi yapılmalıdır. Sert güç kavramı; uluslararası ilişkilerde askeri müdahale, operasyon ve savaşlar başta olmak üzere askeri ve iktisadi güç süreçlerin kullanımını ifade etmektedir (Copeland, 2010; Nye, 2003; Wilson, 2008; Gavel, 2008; Godson, 2012; Zirulnick, 2011). Bu doğrultuda realist okul hegemonya süreçlerini askeri ve iktisadi

güç araçları yoluyla sert güç kullanımı olarak tanımlamaktadır. Örneğin; Soğuk Savaş sonrası ABD, uluslararası düzende hâkim ve tek hegemonik güç olduğunu Dünya'ya göstermek için Birinci Körfez Savaşı ile sert güç kullanmıştır. Daha sonra iktidara gelen Bill Clinton yönetimi; yumuşak ve sert güç unsurlarının bileşimi olan küreselleşmeci bir doktrinle mevcut küresel düzeni ABD'nin tek hegemon güç olduğu küresel bir düzene dönüştürmüştür. Bununla birlikte; Clinton yönetimi Irak'a karşı nokta askeri operasyonlar ve hava harekâtlarıyla kısmi düzeyde sert güç unsurları da kullanmıştır. Bu bağlamda akıllı güç kavramı ön plâna çıkmaktadır. Buna göre akıllı güç kavramı; sert ve yumuşak güç araçlarının birlikte kullanımını ifade etmektedir (Nossel, 2012; Nye, 2003; Nye & Armitage 2007; Foucault, 1980; Butler, 1990).

Yumuşak ve akıllı güç kapsamında bir diğer yaklaşım Neo-Gramscici yaklaşımdır. Bu yaklaşım; Gramsci'nin çalışmalarına dayanır ve hegemonyanın devamlılığı için kültürel ve entelektüel liderliğin önemini vurgular. Ayrıca sivil toplumun, baskın güç yapılarının alternatiflerini üretmedeki rolüne de odaklanır (Cox, 1983; Gill, 1990).

Hegemonya kavramına güç merkezli bir diğer bakış açısı Feminist ekoldür. Feminizm; dar anlamda uluslararası ilişkilerde cinsiyetin hegemonik rolüne odaklanırken; geniş anlamda siyasal, kurumsal, iktisadi yapılar ve şahısların kavramsal olarak eril ve dişil davranış kalıpları üzerinde durur (Connell, 1987; Moghadam, 1994).

Post-kolonyal okul; hegemonya süreçlerinin kolonileşen bölgelerden sömürgeci ülkelere doğru beyin göçü tesis edebileceğini ileri sürmektedir (Said, 1978; Spivak, 1988). İkinci dünya savaşı sonunda savaşı kaybeden Almanya başta olmak üzere Batı ülkelerinin sömürge-kolonyal bölgelerinden birçok bilim adamı başta ABD olmak üzere dünya sisteminin merkezinde olan ülkelere doğru bir beyin göçü süreci yaşanmıştır. Örneğin Nazi Almanya'sından kaçan birçok Alman ve Alman Yahudisi bilim adamı, Amerikan hegemonyasının kurulmasında aktif rol almıştır. Bu süreç keskin güç olarak ifade edilmektedir. Keskin güç kavramı; uluslararası ilişkilerde kitle iletişim ve bilişim aygıtlarının kullanılarak hedef ülkeler üzerinde diplomatik ve sosyolojik manipülasyonlar yoluyla hegemonya inşasına dayanmaktadır (Walker, 2018; Walker and Ludwig, 2017).

Hegemonya kavramını inceleyen bir diğer okul kurumsalcı okuldur. Kurumsalcı okula göre; birer yumuşak ve akıllı güç unsurları olarak uluslararası kurumların tesisi ve opere edilmesi hegemonik süreçleri geliştirir (Keohane, 1989; Strange, 1987). Söylemci okulun ise hegemonya yaklaşımı keskin güç merkezli ve yumuşak güç odaklıdır. Söylemci yaklaşıma göre hegemonya; dil ve iletişim aygıtları ile kurgulanacak bir süreçtir (Laclau, E., & Mouffe, 1985; Fairclough, 2001).

Yapısalcı okula göre hegemonya; kültür, dil ve iletişim yoluyla ülkeler üzerinde iktidar gücü oluşturan bir süreçtir. Yapısalcı okul; yumuşak güç ve keskin güç unsurlarının hegemonya sürecinde birlikte kullanılması gerektiğini iddia eder. Post yapısalcı okul ise; hegemonik gücün hegemonya bölgelerindeki yerleşik iktidar ilişkileri ile üretilebileceğini ileri sürmektedir (Wendt, 1992; Checkel, 1999).

Hegemonya olgusuna en kapsamlı yaklaşım dünya sistemleri yaklaşımıdır. Dünya sistemleri yaklaşımı; yüksek derecede gelişmiş; yeknesak ve alt sistemleri olan; kurumsal, iktisadi, finansal ve siyasal bir küresel bir düzeninin varlığını ifade etmektedir (Wallerstein, 1974; Arrighi, 1994).

Hegemonya'ya çevreci yaklaşım; hegemonya süreçlerinde çevresel faktörlerin kullanılması ile ilişkilidir (Merchant, 1980; Escobar, 2001). Buna göre akıllı ve sert güç unsurlarının kombinasyonunu içeren çevreci yaklaşımının güncel örneklerinden biri; Biden'ın hükümetinin uyguladığı çevreci politikalarıdır. Yeşil enerjiye geçiş dönemi için bir çerçeve oluşturmaya çalışan Biden yönetimi; elektrik enerjisi ve hibrit enerjine geçerek petro-dolar

temelli para sistemini de güncellemek istemektedir. Bu durum hidro karbon yakıtlı teknolojiyi halen destekleyen hegemonik aktör Çin ile ekonomileri hidrokarbon ihracatına dayalı Arap rejimlerinin diplomatik ve jeopolitik olarak yakınlaşmasına neden olmuştur. Bu nedenle ABD için çevreci yaklaşım; avantajları ve dezavantajları olan bir hegemonya okuludur.

2.Biden Doktrini

Biden doktrinin özü, zayıflayan ABD hegemonik gücünün ittifak sistemleri ile yeniden canlandırılmasıdır. ABD hegemonik gücünün zayıflamasının temelinde tarihsel ve kavramsal olarak farklı sorunlar yatmaktadır. Bu sorunları, Clinton sorası iktidara gelen Amerikan başkanlarının uyguladığı politikaların yol açtığı yapılandırma hataları daha da derinleştirmiştir.

Oğul Bush dönemi ile iktidara gelen Neoconlar döneminde ABD; 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin değişen terör doktrini ile ilk önce Afganistan, daha sonra da Irak'ı sert güç kullanarak işgal etmiştir. Bu süreçte ABD; Putin'in iktidara gelişi ile enerji rezervlerini yeniden millileştiren, içerisinde ki yabancı sermaye fraksiyonları üzerinde tam otorite sağlayan ve Irak savaşı ile artan petrol fiyatlarıyla başta savunma sanayii olmak üzere ekonomisini yeniden güçlendiren enerji gücü Rusya Federasyonu ve kurduğu ticari imparatorlukla kısmi keskin güç olarak ortaya çıkan Çin Halk Cumhuriyetini hegemonik rekabette göz ardı edip, dış politikasını daha çok İsrail'in rakibi olan ülkelere karşı reaktif olarak konumlandırmıştır. Oğul Bush sonrası akıllı güç dış politika formülasyonu ile iktidara gelen yeni demokrat başkan Obama döneminde de ABD'nin hegemonya yapısındaki zayıflıklar artarak devam etmiştir.

Arap Baharı sürecinde ABD Ortadoğudaki ülkelerindeki otokrat ve teokrat iktidarlara karşı ortaya çıkan demokratik devrim sürecini Rusya ile birlikte engellemiştir. Irak ve Afganistan angajmanlarının ABD'ye getirdiği askeri ve mali yük artarak devam etmiştir. Demokrat iktidarlar ABD'nin çıkarları ile finansal ve dijital sermaye grupları olan küresel elitlerin çıkarları arasında; Cumhuriyetçi iktidarlar da ABD'nin çıkarları ile İsrail'in ve askeri-endüstriyel kompleksin çıkarları arasında zikzaklar çizmiş; bu durum ABD'nin hegemonik güç üretim mekanzimasını daha da zayıflatmıştır.

2016'da iktidara gelen, dış politikada izolasyonist Trump yönetimi ABD'nin rakibi olarak Rusya'yı, düşmanı olarak Çin'i belirleyerek ABD dış politikasını yeniden realist bir düzleme taşımayı hedeflemiştir. Bununla birlikte; ABD elitlerinin Trump'ın başkanlığını onaylamaması; ABD sisteminin merkezinde establishment (Müesses Düzen) kanadını temsil eden askeri endüstriyel yapı ve küresel elitler arasında derin bir yapısal çatlağa sebep olmuştur. Her ne kadar Trump yönetimi ABD'nin rakip ve düşmanlarını saptamada daha rasyonel politikalar geliştirse de, bu derin çatlak ABD'nin hegemonik gücünün görece ve nispi olarak oğul Bush ve Obama dönemine göre daha fazla aşınmasına neden olmuştur. Bu nedenle, ABD Batı ittifakı içinde bile küresel politikalarına müttefik bulmakta zorlanmıştır. ABD'nin halkı ile birlikte küreselleşmenin maliyetine neredeyse tek başına katlanması, ABD'nin hegemonya idealinden uzaklaşmasına da neden olmuştur. Trumpçı paleoconların Çin'i temel düşman olarak tanımlaması, kurucu öğeler açısından hegemonik rekabetten ziyade; Çin'in dış ticaret ve cari fazlalarının yönünü ABD'ye çevirerek ABD vatandaşları refahının yeniden artırılması ile ilgilidir.

Biden iktidarında zayıflayan bir Amerikan hegemonyası devralmıştır. Biden doktrinine giden süreçte ortaya çıkan politik gereklilikler;

- Zayıflayan ABD orta sınıfının refahı,
- Zayıflayan ABD hegemonik gücü,

- Gürcistan, Kırım, Suriye, Libya’da artan askeri varlığı ile küresel düzene meydan okuyan Rusya,
- Küresel ekonomi üzerinden belirleyici güç olma yolunda ilerleyen ve modern İpek Yolu projesi ile ABD’yi hegemonik rekabette zorlayan Çin,
- COVID-19 pandemisinin neden olduğu sosyolojik, politik, ticari ve finansal riskler,
- İklim değişikliği ve hidro karbon temelli yakıtlar sorunu,
- ABD’nin ittifak kurma kabiliyetini yitirmeye başlamasıyla Çin’e karşı rekabeti Batı ittifakı içinde tek başına göğüslemesi,
- ABD devlet aygıtında askeri endüstriyel yapı ve küreselciler arasındaki sistemik yarılma ve bu yarılmanın neden olduğu bozulan toplumsal barış.

Jeopolitik gereklilikler sonrasında ABD’de yer alan başat fraksiyonlar arasında demokrat partide daha ılımlı kanadı temsil eden Joe Biden ismi üzerinde, 2020 seçimleri öncesinde bir ittifak sağlandığı aşikârdır. Bu ittifakın ortakları küreselci finansal ve dijital sermaye grupları, başta yeni demokratlar ve ılımlı sol kanatları olmak üzere demokrat parti, cumhuriyetçilerin neocon ve establishment kanatları ve de askeri endüstriyel yapı olarak sıralanabilir. Trump’ın hidro karbon temelli düzeni savunması nedeniyle petrol endüstrisi bu koalisyon yapısında yer almamıştır.

Bu koalisyon sonucu 2021 Ocak ayında başkanlık koltuğuna oturan Biden’ın doktrini ve ulusal güvenlik stratejisi tablolar da özetlenmiştir (Bkz. Tablo 1, 2):

STRATEJİK BOYUT	Biden Doktrini
SİYASAL PARTİ	Demokrat Parti
FRAKSİYON	ılımlı Sol
STRATEJİ	Birleşik Batı İttifakı Ve Pasifikte Yeni İttifak Sistemlerinin Kurularak Alternatif Dünya Düzeni Oluşturmaya Aday Çin Ve Rusya Gibi Rakiplere Karşı Siyasi, Ekonomik Ve Finansal Yaptırımlar Uygulanması
TAKTİK	Küreselcilik
ARAÇLAR	Çok Taraflı Diplomasi, Açık Demokrasi-Açık Toplum Söylemi, İttifak Sistemleri
GÜÇ FORMÜLASYONU	Yumuşak, Akıllı, Keskin Ve Kazara Güç Kombinasyonu
HEDEF	Demokratik Dünya – Otokratik Dünya Politikası İle Batı İttifakını Rusya Ve Çin’e Karşı Birleştirmek
AMAÇ	Birleşik Batı İttifakı Ve Yeni İttifak Sistemleri İle Doğrudan Savaşlara Girmeden Yeniden Zayıflayan Abd Hegemonik Gücünü Artırmak
JEOPOLİTİK	Başta Pasifik Olmak Üzere Dünyada Kıyı Bölgeleri Ve Adaları Doğrudan Kontrol Etme, Karasal Bölgeleri İse Müttefikler Üzerinden Kontrol Etme
JEOPOLİTİK MERKEZ	Asya-Pasifik
JEOPOLİTİK ODAK	Baltık Bölgesi Ve Orta Doğu
İKTİSADİ DOKTRİN	Devlet Merkezli Ve Piyasa Odaklı Refah İktisadı Ve Orta Sınıfın Güçlendirilmesi, Çin’le Olan Rekabetten Dolayı Yenileme temelli Altyapı Yatırımları, 4.Sanayi Devriminin Merkezi Olma
DOKTRİNE TEŞKİL EDEN KRİZ	ABDHegemonik Krizi, Covid Pandemisi Ve Covid Resesyonu
DEVLETİN EKONOMİDE VARLIĞINA YAKLAŞIM	Optimalist

VERGİ POLİTİKASI	Vergiler Azaltılmalı Ama Yüksek Gelir Grubunda Vergiler Artırılmalı
İKTİSADİ AMAÇ	Dış Ticaret Fazlası, Cari Fazla, Optimal Enflasyon-Faiz Farkı, İstihdam, Büyüme Ve Artan Orta Sınıf Refahı
KAMU HARCAMALARI	Alt Yapı Yatırımları Nedeniyle Artan Kamu Harcamaları Artmalı
SOSYAL DEVLET ANLAYIŞI	Yüksek Düzeyde (Pandemi ve Pandemiden Çıkış Döneminde)
FİNANSAL PİYASALAR	Kısmi Deregülasyon, Finansal Piyasalarda Bölünebilirlik
EN BÜYÜK RAKİP	Çin
EN BÜYÜK RAKİP YERİNE İKÂME EDİLECEK ALTERNATİF MÜTTEFİK	Hindistan
MODERN İPEK YOLUNA ALTERNATİF TİCARET YOLU	Modern Baharat Yolu
EN BÜYÜK DÜŞMAN	Rusya
ETKİN OLAN EKONOMİ POLİTİKA ÇERÇEVESİ	Dış Ticaret Ve Para Politikası
ENERJİ POLİTİĞİ	YEŞİL, SÜRDÜRÜLEBİLİR HİBRİT ENERJİ

Tablo 1: Biden Doktrini Strateji Çerçevesi²

BÖLÜM I: SONRAKİ NE İÇİN YARIŞMA

- Kalıcı Vizyon
- Kalıcı Rol
- Demokrasiler ve Otokrasiler Arasındaki Rekabetin Doğası
- Rekabet Çağında Ortak Zorlukları Ele Almak İçin İşbirliği
- Stratejik Yaklaşımımıza Genel Bakış

BÖLÜM II: GÜCE YATIRIM

Rekabet Üstünlüğü Sürdürmek İçin Milli Gücümüze Yatırım Yapmak

- Modern bir Sanayi ve İnovasyon Stratejisinin Uygulanması
 - İnsanımıza Yatırım
 - Demokrasimizi Güçlendirmek
- Mümkün Olan En Güçlü Koalisyonları Kurmak İçin Diplomasiyi Kullanma**
- Dönüştürücü İşbirliği
 - Kapsayıcı Bir Dünya
 - Müreffeh Bir Dünya
 - Ordumuzu Modernize Etmek ve Güçlendirmek

² Kaynak: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> ve

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/09/Pacific-Partnership-Strategy.pdf>'lerinden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur. Erişim Tarihi, 01.03.2023

BÖLÜM III: KÜRESEL ÖNCELİKLER

Rakip Çin'i Yenmek ve Rusya'yı Kısıtlamak

Ortak Zorluklarda İşbirliği

- İklim ve Enerji Güvenliği
- Pandemiler ve Biyosavunma
- Gıda güvensizliği
- Silahların Kontrolü ve Silahların Yayılmasının Önlenmesi
- Terör

Ticaret yollarını şekillendirmek

- Teknoloji
- Siber Alanın Güvenliğini Sağlama
- Ticaret ve Ekonomi

BÖLÜM IV: BÖLGE BAZINDA STRATEJİ

- Özgür ve Açık Bir Hint-Pasifik Bölgesinin Teşvik Edilmesi
- Avrupa ile İttifakın Derinleştirilmesi
- Batı Yarımküre'de Demokrasinin ve Paylaşılan Refahın Teşvik Edilmesi
- Ortadoğu'da Gerginliği Azaltma ve Entegrasyonun Desteklenmesi
- 21. Yüzyıl ABD-Afrika Ortaklıkları İnşa Edilmesi
- Barışçıl Bir Kuzey Kutbu Koruma
- Denizi, Havayı ve Uzayı Koruma

Tablo 2: Biden Yönetimi Ulusal Güvenlik Belgesi³

Yukarıdaki Tablo 2’de içindikiler bölümünü aktardığımız Biden yönetiminin “Ulusal Güvenlik Belgesi”nin konu başlıklarından anlaşılacağı üzere Biden yönetimi Çin ile olan hegemonya rekabetinden dolayı temel jeopolitik strateji ve dış politika merkezini Asya-Pasifik olarak konumlandırmıştır. Ukrayna’nın işgali, İran’ın nükleer programı, İsrail’in güvenliği ve Çin ile ittifaklar geliştiren Arap rejimleri ve İsrail sebebiyle güncel dış politika odağını Baltık bölgesi ve Ortadoğu olarak saptamıştır.

Biden yönetimi Asya-Pasifik cephesine o kadar çok önem vermektedir ki; Ukrayna’nın işgali sonrası yeni bir cephe açmak istememiş; Rusya’ya siyasi, ekonomik, finansal ve ticari yaptırımlar, Ukrayna’ya silah, mühimmat, para ve kurmay desteği ve ana müttefikli İngiltere’nin yönetiminde Doğu Avrupa’daki krizi çözmek istemektedir.

Biden Yönetimi Çin ile olan hegemonik rekabet dinamiklerinden ötürü jeopolitik politika merkezi olarak Asya-Pasifik bölgesini belirlemiştir. Bu bağlamda Beyaz Saray Asya-Pasifik ve İndo-Pasifik strateji belgelerini açıklamıştır (Bkz. Tablo 3, 4):

GÜÇLÜ BİR ABD-PASİFİK ADALAR ORTAKLIĞI

1. Pasifik bölgesine ilişkin taahhütlerin artırılması ve yerine getirilmesi.

2. ABD'nin Pasifik'i destekleme kapasitesinin oluşturulması

DÜNYA İLE BAĞLANTILI BİRLEŞİK PASİFİK ADALAR BÖLGESİ

3. Pasifik'teki bölgesel kurumları desteklenmesi ve bölgesel mimaride bu kurumların öne çıkarılması.

4. Bölge içinde ve ötesinde müttefikler ve ortaklar ile koordinasyon.

İKLİM KRİZİNE HAZIRLANAN DAYANIKLI BİR PASİFİK ADALARI BÖLGESİ

5. İklim kriziyle mücadele edilmesi ve Pasifik'te iklim direnci oluşturulması.

³ Kaynak: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>, Erişim Tarihi, 18.04.2023

VE DİĞER 21. YÜZYIL ZORLUKLARI	6. Denizin korunması, deniz güvenliği ve egemenlik haklarının desteklenmesi 7. İyi yönetim ve insan haklarının desteklenmesi.
GÜÇLENDİRİLMİŞ VE BÜYÜK PASİFİK ADALARI	8. Ekonomik fırsatlar sağlanması ve ekonomik bağların güçlendirilmesi. 9. Sağlık güvenliğini teşvik etmek için sağlık mimarisinin desteklenmesi. 10. İnsanlar arası bağları güçlendirmek ve insanların 21. yüzyıl fırsatlarına sahip olması için Pasifik'teki adalılarla ortaklık.

Tablo 3: Biden Yönetimi Asya-Pasifik Strateji Belgesi⁴

ÖZGÜR VE AÇIK BİR HİNT-PASİFİK BÖLGESİNİN OLUŞTURULMASI

BÖLGE İÇİ VE DIŞI BAĞLANTILAR KURMAK

HİNT-PASİFİK REFAHINI ARTIRMAK

HİNT-PASİFİK GÜVENLİĞİNİ GÜÇLENDİRMEK

21. YÜZYILIN ULUSÖTESİ TEHDİTLERİNE KARŞI BÖLGESEL DİRENÇ-ESNEKLİK OLUŞTURULMASI

Tablo 4: Biden Yönetimi İndo-Pasifik Strateji Belgesi⁵

Tablolar temel alınarak Biden doktrinin formülasyonu oluşturulabilir. Buna göre Biden doktrininin amaç fonksiyonu bileşenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Trump döneminde hem sistemsel hem de sosyolojik olarak bozulan ABD iç barışının sağlanması,
- Özgürlük temelli karşı-kültür kitlelerinin beklentilerinin karşılanması,
- Çin'e kaptırılan dış ticaret fazlaları ve cari fazlaların yönünü ABD'ye çevirerek aşınan ABD orta sınıfının istihdam ve refahının artırılması,
- Çoğunluğu finansal ve dijital sermaye gruplarından oluşan ABD elitlerini Çin'i ABD'ye ikâme hegemonik güç beklentilerinden caydırma ve onlara tepesinde ABD'nin tek hegemon güç olduğu yeknesak bir uluslararası düzen konseptini benimsetme,
- Askeri-endüstriyel yapının Çin tehdidine karşı geliştirilecek beklentileri doğrultusunda izolasyonist olmayan müdahaleci bir strateji ve ABD'nin en tepede olduğu küreselleşmeci bir yaklaşımla Çin ile rekabet dinamiklerinin şiddetinin artırılması,
- ABD'nin müttefikleri ile zayıflayan ilişkilerini yeniden tesis ederek müttefik güçlerin ABD'den beklentilerinin ittifak sistemleri açısından karşılanması,

⁴ Kaynak: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/09/Pacific-Partnership-Strategy.pdf>, Erişim Tarihi, 15.02.2023

⁵ Kaynak: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>, Erişim Tarihi, 15.02.2023

- İsrail'in güvenlik endişelerinin giderilmesi,
- Jeopolitik olarak genişleme politikaları olan Rusya'yı sınırlandırma.

Amaç fonksiyonunun bileşenleri oluşturulduktan sonra bu fonksiyonun temel problemi bu amaçları sağlayan optimum politikalar bileşimi olarak formülize edilebilir. Buna göre Biden doktrini çıkar gruplarının beklentilerini Rusya'yı kısıtlayan ve Çin'e üstünlük sağlayan optimal politikalar bileşimi yoluyla hegemonik gücünü maksimize eden bir fonksiyonu ifade etmektedir (Bkz Denklem 1).

$$F(\text{Biden Doktrini}) = \prod_{\text{HEGEMONYAMAKSİMUM}}^{[(\text{Baskı-Çıkar Grupları})\text{BEKLENTİLER}+(\text{Rusya'nın Baskılanması})\text{DÜŞMANLAR}+(\text{Çin'e Karşı üstünlük})\text{RAKİPLER}]\text{OPTIMUM}}$$

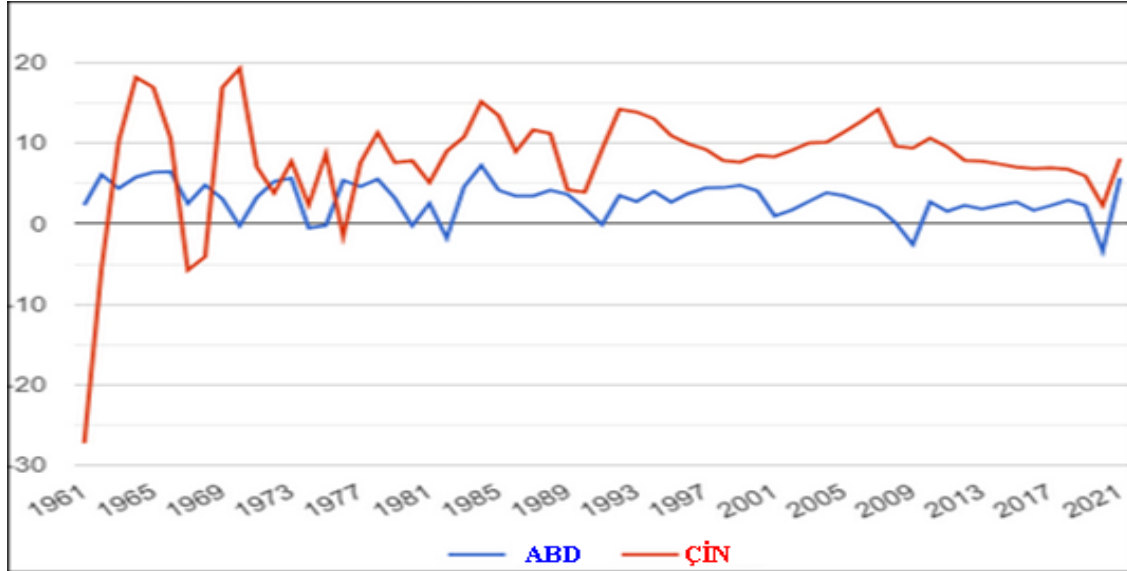
Denklem 1:

3.Hegemonik Mücadele Bağlamında ABD-Çin Rekabet Dinamikleri

Bu başlık altında ABD-Çin rekabeti nicel veriler ile hegemonik rekabet göstergeleri açısından incelenecektir. Bu doğrultuda hegemonya göstergeleri temel başlıklar altında kümelenecektir.

3.1.Reel GSYİH Büyümesi ve GSYİH

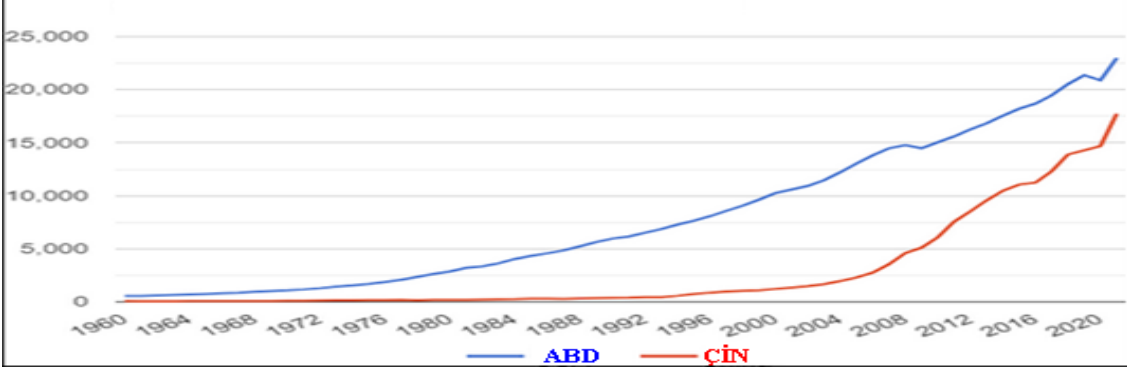
ABD-Çin rekabetinin reel GSYİH büyümesi ve GSYİH, ABD doları cinsinden cari fiyatlarla karşılaştırılacaktır. Bu nedenle ilk olarak ABD ve Çin'in 1961-2021 arasında reel GSYİH büyümesini karşılaştıran grafik çizilmiştir. Elde edilen verilere göre Çin'in reel büyüme olarak ABD'yi 1977'den itibaren sürekli geride bıraktığı gözlemlenmektedir. Ayrıca Çin'de 1997 Asya Finansal Krizi dönemi ve ABD ile hegemonik rekabetin şiddetinin arttığı 2010'lu yıllarda küresel finansal krizin artçı etkileri ile birlikte büyümenin yavaşladığı görülmüştür. ABD için 2008 küresel finansal kriz ve COVID pandemisi döneminde ekonomik daralma gerçekleştiği gözlemlenmektedir (Bkz. Şekil 2).

Şekil 2. ABD-Çin Reel GSYİH Büyümesi (% ,1961-2021, Yıllık)⁶

⁶ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

GSYİH verileri cari fiyatlar üzerinden parasal olarak karşılaştırıldığında, ABD'nin Çin'i sürekli geride bıraktığı, bununla birlikte Çin'in 2000'li yılların ortalarından itibaren ABD ile arasındaki farkı kapatmaya başladığı gözlemlenmektedir (Bkz. Şekil 3).

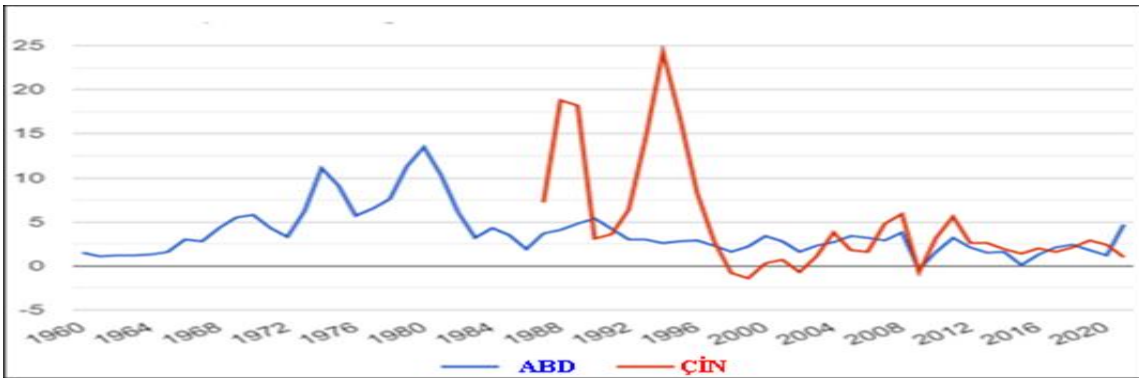

Şekil 3. ABD-Çin GSYİH (% ,1960-2021, Yıllık, Cari Fiyatlarla ABD Doları)⁷

Çin; ABD'ye reel büyüme kriterinde 1977'den sonra sürekli üstünlük sağlamıştır. Bununla birlikte; ABD Çin'e cari fiyatlarla GSYİH anlamında sürekli üstünlük sağlamaktadır. Ayrıca Çin'in kapalı sosyalist otokrasi olmasından ötürü ilan ettiği büyüme verilerinin gerçek rakamları yansıtmadığı yönünde de görüşler mevcuttur.

3.2.Enflasyon (Tüketici Fiyatları)

Enflasyon göstergesinin en önemli boyutu dış ticarete rekabet gücünün en önemli göstergesi olan reel kur üzerindeki etkileridir. Enflasyonun düşük olması daha az maliyetle ürün üretimi ile birlikte fiyat rekabeti üstünlüğü sağlayacaktır. 1960-2021 arasında enflasyon anlamında ABD Çin'e üstünlük sağlasa da, Çin'in 2000'li yıllar ile birlikte ABD'ye benzer bir enflasyon verisi performansı gösterdiği gözlemlenmektedir. Pandemi sonrası ortaya çıkan enflasyonist dalga ile ABD enflasyon verisi Çin'i geride bırakmıştır (Bkz. Şekil 4).

Şekil 4: ABD-Çin Enflasyon Oranı (% ,1961-2021, Yıllık, Tüketici Fiyat Endeksi)⁸

ABD Çin'e enflasyon göstergesinde karşılaştırmalı üstünlük sağlamış olmasına rağmen 2000'li yıllarda bu üstünlüğünü kaybetmiş ve pandemi ile birlikte enflasyonist baskının yüksek olduğu hegemonik bir güce dönüşmüştür.

⁷ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

⁸ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

3.3.Döviz Kurları

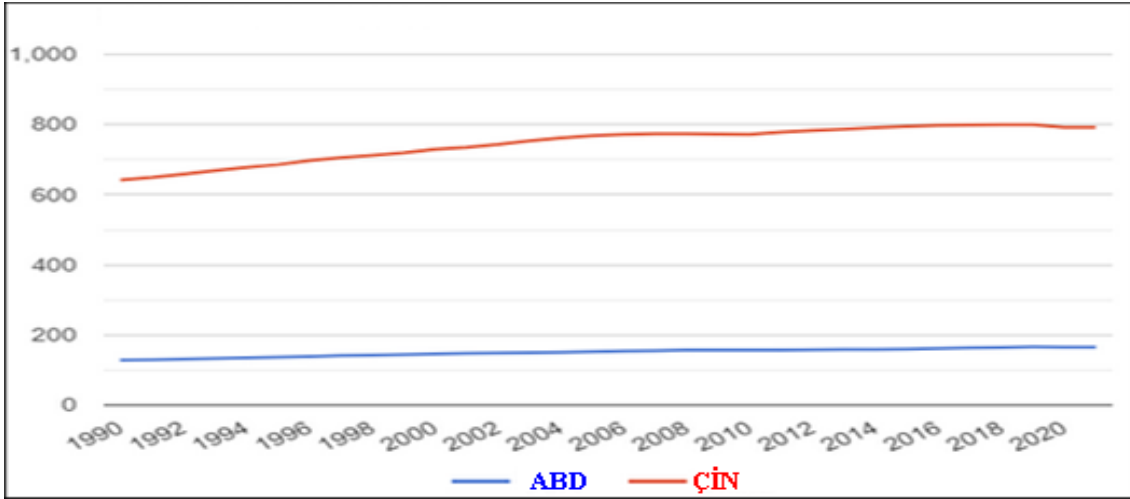
Döviz kurları anlamında Çin; dış ticarete rekabet gücü sağlamak için para birimi Yuan'ın değerini uzun süre düşük tutmuştur. Çin rekabet gücü kriterine göre döviz kurları açısından ABD'ye üstünlük sağlamıştır (Bkz. Şekil 5).

Şekil 5: ABD Doları/Yuan Paritesi⁹

3.4.İşgücü

İşgücü göstergesinde Çin ABD'ye ciddi ölçüde üstünlük sağlamıştır. Çin'in iş gücü artış ivmesi ABD'ye göre daha güçlü gerçekleşmiştir (Bkz. Şekil 6). İşsizlik oranında da Çin ABD ye genel olarak üstünlük sağlamıştır.

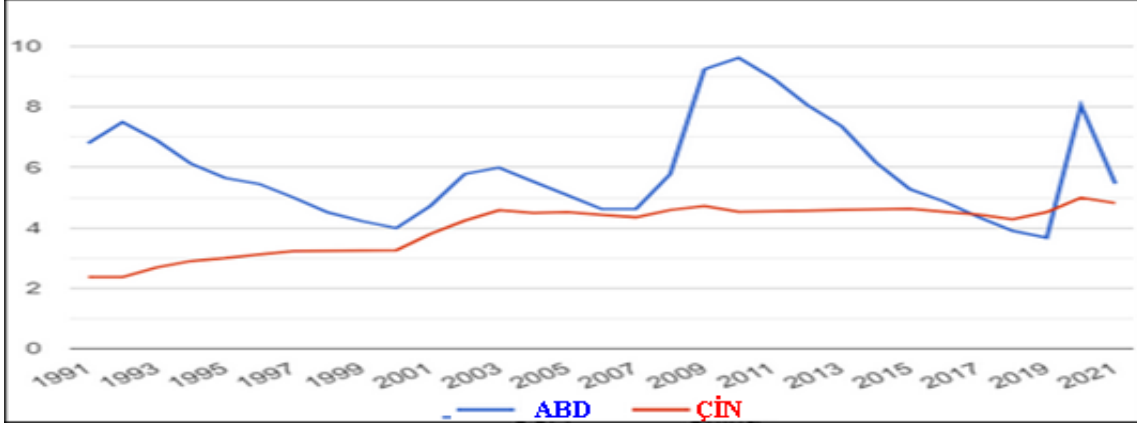

Şekil 6: ABD-Çin İşgücü (Milyon Kişi, 1990-2020)¹⁰

2017 yılında ABD'de Trump yönetimi istihdam politikalarının etkisiyle ABD öne geçse de, pandemi ile birlikte artan işsizlik sonrası istihdamda Çin ABD'yi yeniden geride bırakmıştır (Bkz. Şekil 6).Çin ABD'ye işgücü ve istihdam oranı anlamında üstünlük sağlamıştır. ABD'nin istihdama yönelik politikaları pandemi nedeniyle kesintiye uğramış ve işsizlik yeniden artmıştır. Ayrıca ABD'de işsizliğin azaldığı dönemlerde Çin'de işsizliğin artması üretim kapasitesi ve dinamiklerinin yeniden ABD'ye doğru kaydığının bir göstergesi niteliğindedir (Bkz. Şekil 7).

⁹ Kaynak: <https://tr.investing.com/currencies/usd-cny>, Erişim Tarihi 20.03.2023

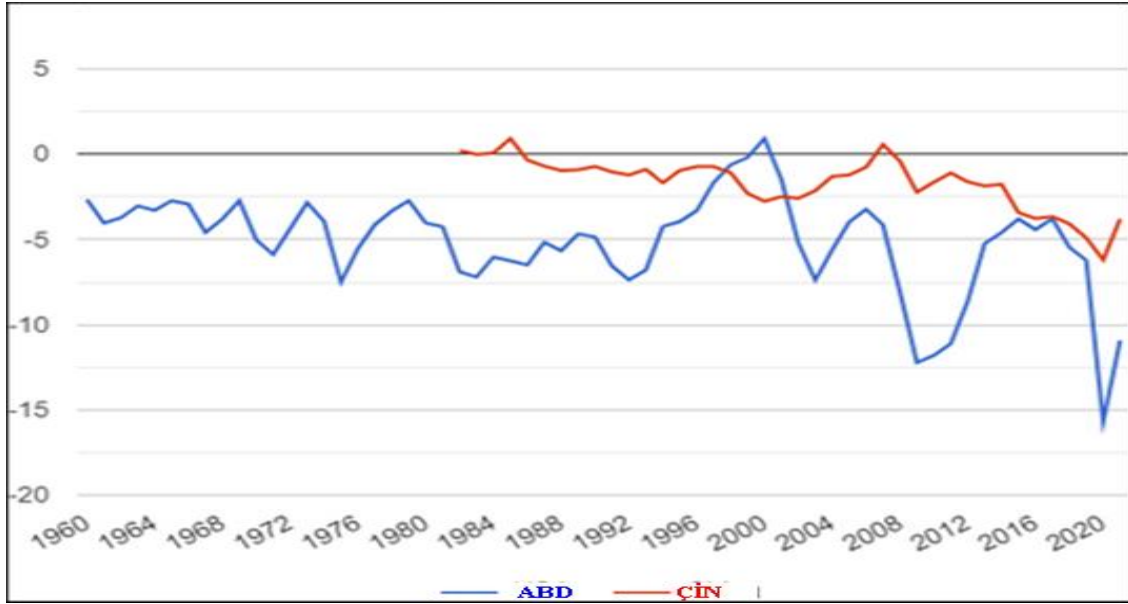
¹⁰ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

Şekil 7: ABD-Çin İşsizlik Oranı (% , 1991-2021)¹¹

3.5.Mali Denge

Mali denge veya bir başka adıyla bütçe açığı sorununu genellikle yapısal olarak ekonomik dengelenme sorunları yaşayan ülkeler gibi, ihtiyaçları çok fazla olan aşırı büyük süper güç ekonomileri de yaşayabilmektedir. Yerli para açığı olarak da tanımlanabilecek bütçe dengesi/GSYİH verisinde Çin ABD'ye üstünlük sağlamıştır. Trump döneminde ABD denk bütçeye yakınsamaya başlasa da, pandemi ile birlikte ABD ve Çin arasında en büyük bütçe dengesi farkı oluşmuştur (Bkz. Şekil 8).

Şekil 8:ABD-Çin Bütçe Dengesi (GSYİH%, 1960-2021)¹²

Her iki ülke de çok büyük ekonomiler oldukları için bütçe dengesini sağlayamamaktadırlar. Çin ABD'ye 1996-2002 dışında üstünlük sağlamıştır. ABD için pandemi yine diğer birçok veride olduğu gibi bütçe dengesi anlamında da toparlanmayı olumsuz etkilemiştir.

¹¹ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

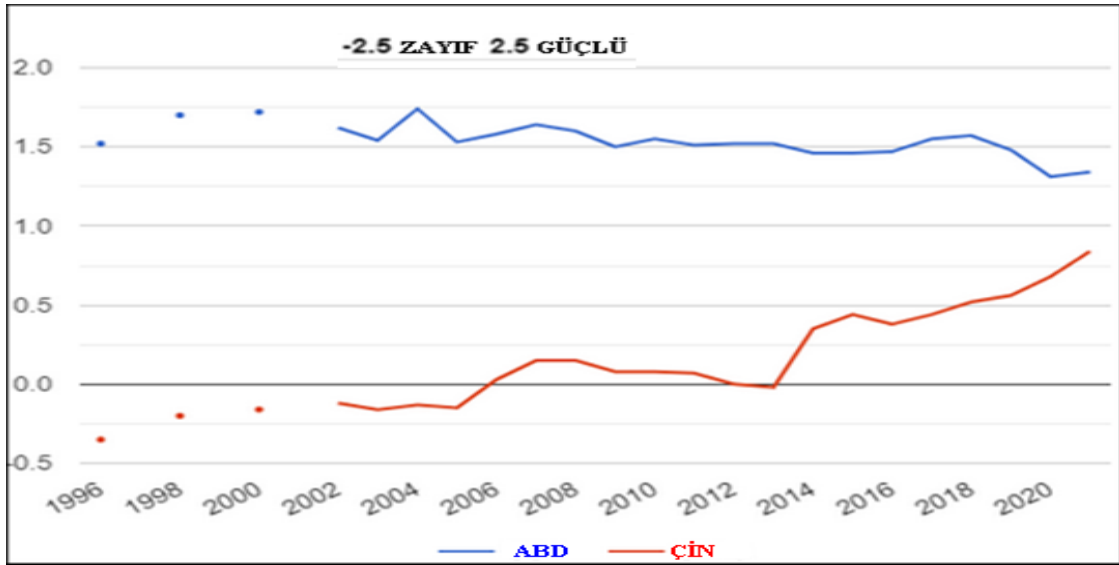
¹² Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

Mali dengeyi ABD hükümetleri açısından ele alırsak; Clinton'ın ikinci döneminde denk bütçeye doğru dengelenme gözlemlenirken, oğul Bush döneminde artan savunma bütçesi harcamaları ile mali denge yeniden sarsılmıştır. Obama'nın birinci döneminde azalan savunma bütçesi mali dengeyi yeniden toparlasa da, ikinci döneminde başlayan Arap Baharı, Suriye İç Savaşı ve İŞİD tehdidi ile artan askeri harcamalar mali dengeyi olumsuz etkilemiştir. Trump döneminde uygulanan genişletici refah politikaları ve pandemi ile başlayan ekonomik kriz mali dengeyi yine olumsuz etkilemiştir.

3.6.Hükümet Etkinliği Endeksi

Dünya bankası tarafından hesaplanan Hükümet Etkinliği Endeksi; kamu hizmetinin kalitesine ve siyasi baskılardan bağımsızlık derecesine, politika oluşturma ve uygulamanın kalitesine ve hükümetin bu tür politikalara bağlılığının güvenilirliğine ilişkin algıları ifade etmektedir.

Hükümet etkinliği değişkeni açısından ABD Çin'e bariz bir üstünlük sağlamıştır. Bununla birlikte 2010'lu yıllarda Çin'in performansı ABD'ye yakınsamaya başlamıştır (Bkz. Şekil 9).

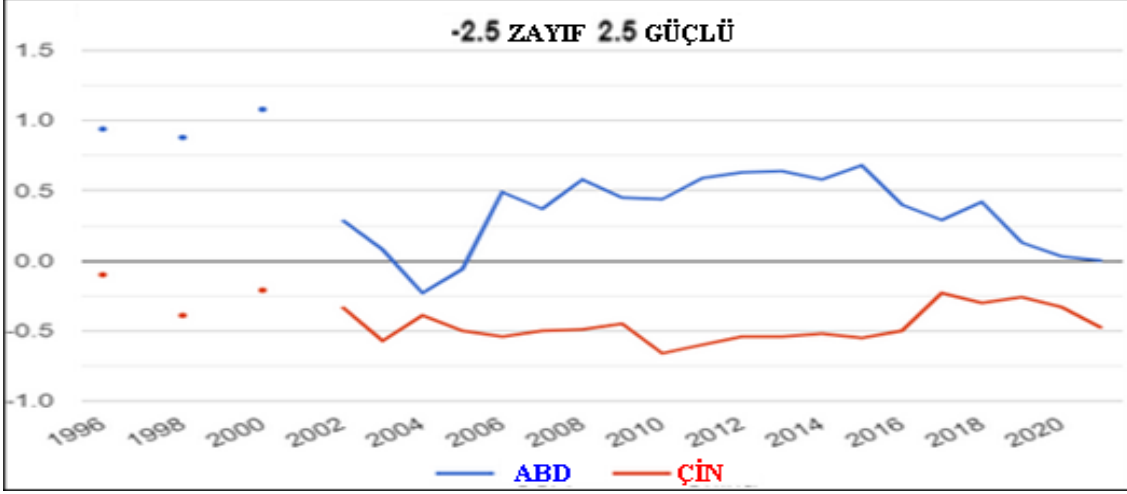
Şekil 9: ABD-Çin Hükümet Etkinliği Endeksi (1996-2021)¹³

3.7.Politik İstikrar Endeksi

Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terör Yokluğu Endeksi, hükümetin siyasi saikli şiddet ve terörizm dâhil olmak üzere anayasaya aykırı veya şiddet içeren yollarla istikrarsızlaştırılacağı veya devrileceği ihtimaline ilişkin algıları ölçer. Endeks; Economist Intelligence Unit, World Economic Forum ve Political Risk Services'in ve diğer birkaç endeksinin ortalamasıdır.

¹³ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, , Erişim Tarihi, 20.03.2023

Endeks sonuçlarına göre ABD'nin politik istikrarı Irak ve Afganistan savaşı ve Trump döneminde zayıflamıştır. Çin analiz döneminde sürekli yüksek politik istikrarsızlık sorunu yaşamakla birlikte, ABD'nin istikrarsızlık dönemlerinde ABD yerine ikame edilebilir bir hegemonik güç olarak politik istikrar olarak kısmen toparlanma eğilimi göstermiştir (Bkz. Şekil 10).

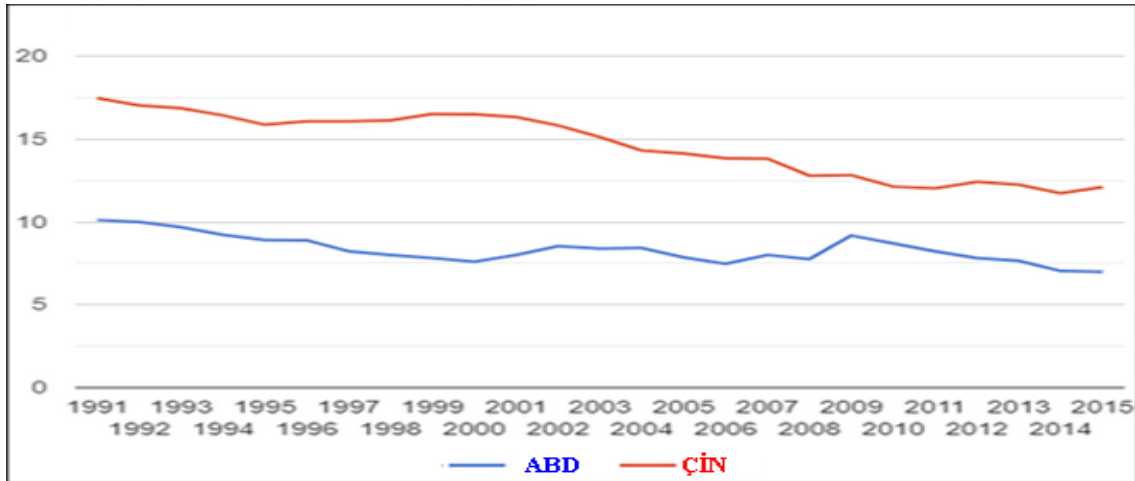

Şekil 10: ABD-Çin Politik İstikrar Endeksi (1996-2021)¹⁴

3.8.Kayıt dışı (Gölge) Ekonomi

Kayıt dışı ekonomi ölçülemeyen GSYİH miktarını ifade etmektedir. Çin ekonomisinin en temel yapısal açmazlarından biri gölge bankacılık faaliyetleri ekseninde gölge ekonomi problematığıdır.

Her iki ülke açısından analiz döneminde kayıt dışı ekonominin GSYİH'ya oranı azalmaktadır. Bununla birlikte; ABD Çin'e bariz bir şekilde üstünlük sağlamasına rağmen; 2000'li yıllarda Çin'in kayıt dışı ekonomi yüzdesini azaltma ivmesi daha hızlı bir şekilde gerçekleşerek ABD'nin performansına yaklaşmıştır (Bkz. Şekil 11).

Şekil 11: ABD-Çin Kayıt-dışı Ekonomi (%GSYİH, 1991-2015)¹⁵

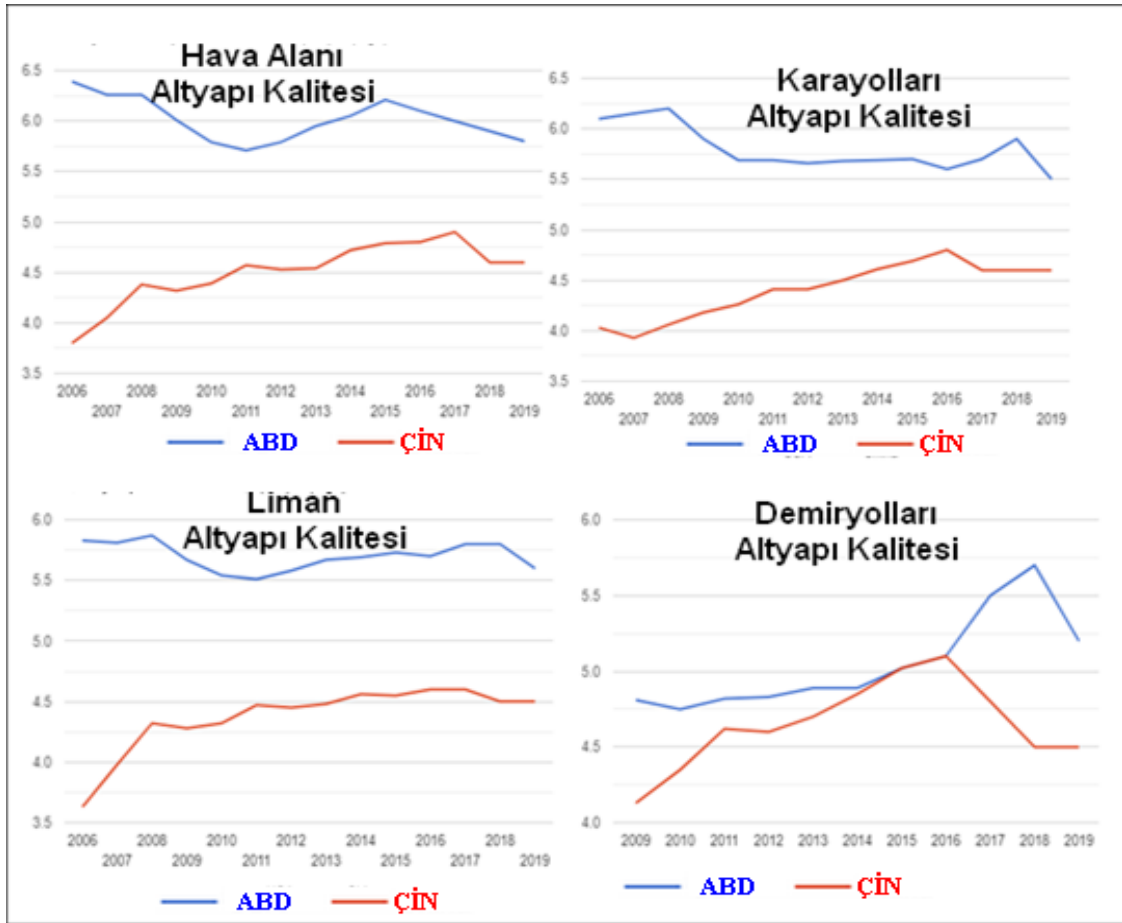
¹⁴ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

¹⁵ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

3.9. Altyapı Kalitesi

ABD dünya ekonomisinde Çin'e göre erken endüstrileşen ve modernleşen bir ülkedir. Bu nedenle altyapı yatırımları ekonomik ömür tamamlanma noktalarına Çin'e göre daha eskidir. Biden hükümeti; Çin ile şiddeti ve seviyesi artan hegemonik rekabetin en önemli sa-
cayaklarından biri olan ticaret savaşlarında Çin'e karşılaştırmalı üstünlük sağlayabilmek için 2021 yılında 1 trilyon dolarlık altyapı yatırım paketi bütçesini onaylamıştır.

Havaalanları, karayolları, limanlar ve demiryolları göstergelerinde ABD altyapı yatırımları olarak Çin'e karşılaştırmalı üstünlük sağlasa da, Çin bilhassa demir yolları ve karayolları anlamında ABD'yi yakalamak üzeredir. ABD'nin altyapı yatırımları kalitesi azalan bir trendde iken; Çin açısından durum artan trendde gözlemlenmektedir (Bkz. Şekil 12). Bu nedenle Biden'ın altyapı yatırımları paketi yasası ABD-Çin rekabetinin geleceğinde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 12. ABD-Çin Altyapı Kalitesi¹⁶

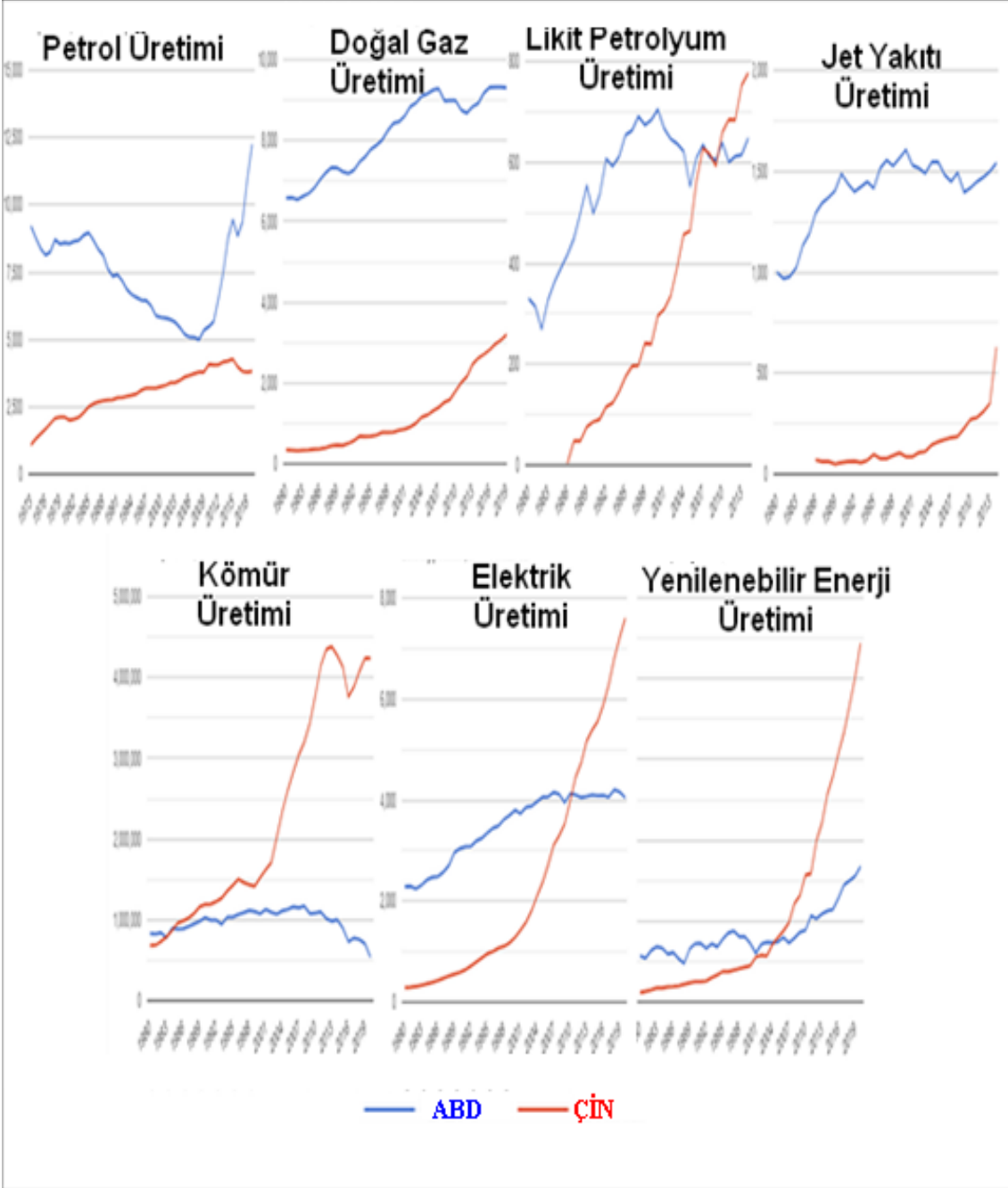
3.10. Enerji

Enerji kapasitesi olarak; petrol, benzin, LPG, jet yakıtı, kömür, elektrik ve yenilenebilir enerji üretimi verileri baz alınmıştır.

ABD enerji üretimi; petrol, benzin, jet yakıtı üretiminde üstünlük sağlarken, diğer enerji çeşitlerinin üretiminde Çin ABD'yi son dönemde geride bırakmıştır (Bkz. Şekil 13). Özellikle elektrik enerjisi ve yenilenebilir enerjide Çin'in ABD'ye olan üstünlüğü hegemonik

¹⁶ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

rekabetin enerji politik geleceğinde en önemli göstergeler olarak önemlerini devam ettirecektir. Çünkü dünyada yakıtlı araçlar teknolojisi artık hidrokarbon temelli enerjilerden ziyade elektrik ve hibrit enerji kaynaklarına yönelmektedir. Ayrıca hidro-karbon yakıtlarının öneminin azalması da kısa ve orta vadede beklenmemektedir.

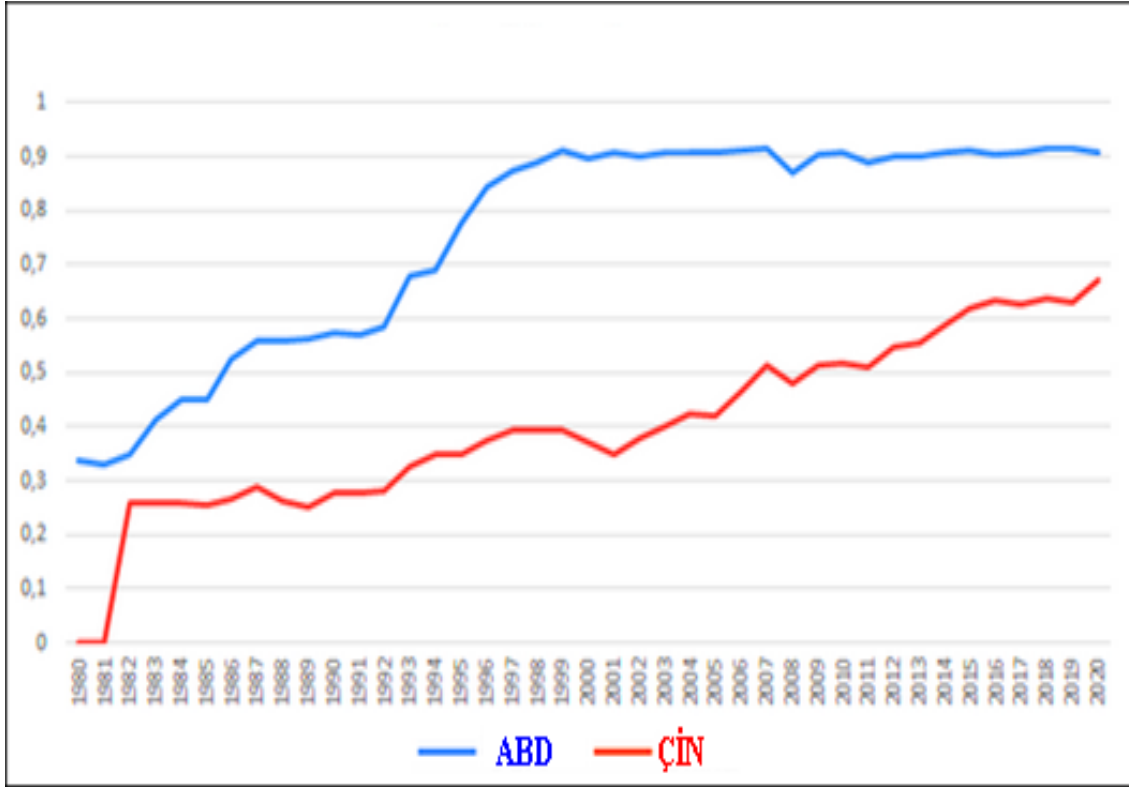
Şekil 13: ABD-Çin Enerji Üretimi¹⁷

¹⁷ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

3.11.Finansal Gelişim

Finansal gelişim karşılaştırmasında IMF'nin Finansal Gelişim Endeksi kullanılmıştır. Bu endeks finansal kurumlar ve finansal market endekslerinin alt endeksleri olan derinlik, erişim ve etkililik endeksleri toplamından oluşmaktadır (IMF: 2022).¹⁸

Finansal gelişim olarak ABD Çin'e üstünlük sağlamış olsa da Çin'in artış ivmesi ABD'ye göre daha hızlı gerçekleşmektedir (Bkz. Şekil 14).

Şekil 14: ABD-Çin Finansal Gelişim Endeksi, (% ,1980-2020)

3.12.Hisse Senedi Kapitalizasyon Oranı

Hisse Senedi Kapitalizasyon oranı; borsadaki tüm şirketlerin hisse fiyatları ve hisse sayıları çarpımlarının toplamını ifade etmektedir. Bir başka tanım ile bir ülkede halka açık şirketlerin toplam piyasa değerini ölçer.

ABD şirketleri cari fiyatlar açısından Çin şirketlerine göre daha değerlidir. Bununla birlikte; toplam şirket değerleri GSYİH'ya oranında Çin 2005-2008 arası dönemde ABD'yi yakalamıştır. Çin her ne kadar artış oranı sergilese de, diğer değişkenlere göre artış ivmesi ABD ile benzer seviyede gerçekleştiğinden ABD'yi yakalamakta zorlanmaktadır (Bkz. Şekil 15). ABD şirketlerinin Çin şirketlerine göre piyasa değerinin yüksek olması; ABD şirketlerinin Çin şirketlerine göre hem operasyonel, hem de kurmay düzeyde daha efektif bir değer zinciri üretebilme kapasitesine sahip olduğunu işaret etmektedir.

¹⁸ <https://data.imf.org/?sk=f8032e80-b36c-43b1-ac26-493c5b1cd33b>, Erişim Tarihi, 13.12.2022

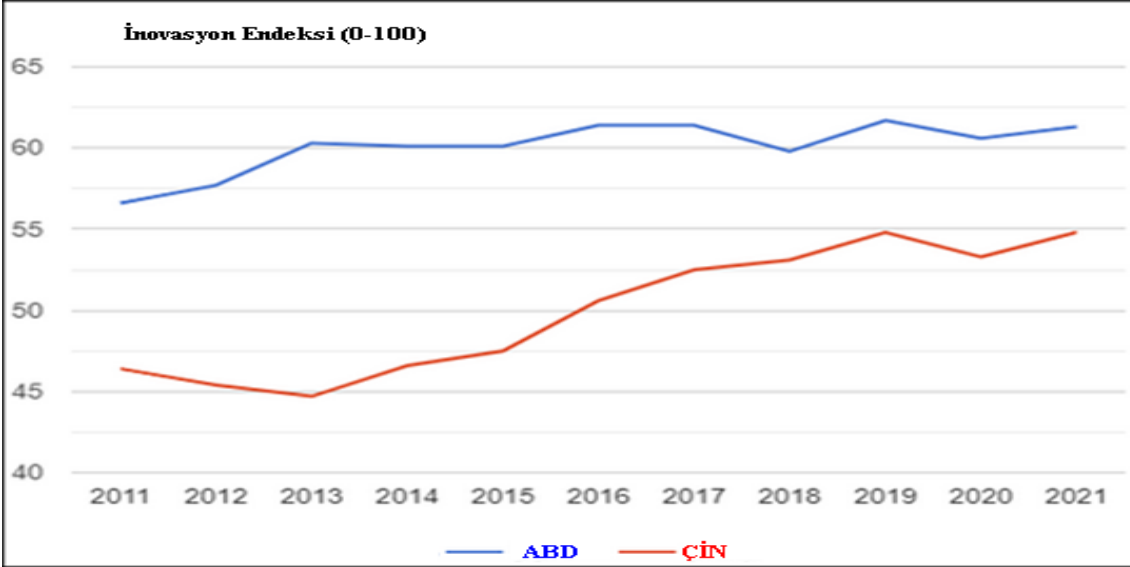

Şekil 15: Borsa Kapitalizasyon Değeri¹⁹

3.13.Yenilikçilik (İnovasyon) Endeksi

Küresel İnovasyon Endeksi iki alt indeks içerir: İnovasyon Girdi Alt İndeksi ve İnovasyon Çıktı Alt İndeksi. İlk alt indeks beş sütuna dayanmaktadır: Kurumlar, Beşeri sermaye ve araştırma, altyapı, pazar gelişmişliği ve işletme gelişmişliği. İkinci alt indeks iki sütuna dayanmaktadır: Bilgi ve teknoloji çıktıları ve yaratıcı çıktıları. Her sütun, alt sütunlara bölünmüştür ve her alt sütun, bireysel göstergelerden oluşur. (<https://www.globalinnovationindex.org/Home>, Erişim Tarihi, 13.12.2020).

Yenilikçilik endeksinde ABD Çin'e üstünlük sağlamış olmasına rağmen, Çin'in artış ivmesi ABD'ye göre daha hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir (Bkz. Şekil 16).

Şekil 16: Yenilikçilik Endeksi (2011-2021)²⁰

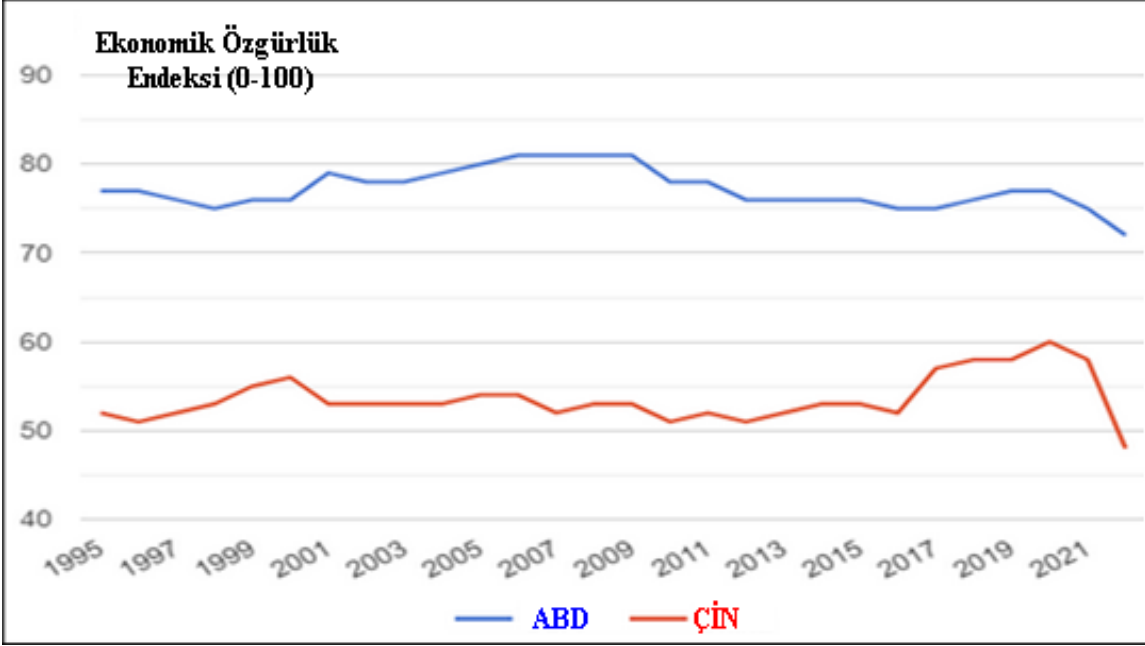
¹⁹ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com> ve World Bank, Erişim Tarihi, 20.03.2023

²⁰ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi, 20.03.2023 ve Cornell University, INSEAD, and the WIPO

3.14. Ekonomik Özgürlük (Bağımsızlık) Endeksi

Genel ekonomik özgürlük endeksi; dört geniş kategoriye sahiptir: hukukun üstünlüğü; sınırlı hükümet; düzenleyici verimlilik ve açık piyasalar. Genel ekonomik özgürlük, 0 ila 100 arasında puanlanır ve 100 maksimum özgürlüğü temsil eder.

Ekonomik bağımsızlık endeksinde ABD Çin'e yaklaşık 25 baz puan üstünlük sağlamaktadır. Bununla birlikte; pandemi sonrası her iki ülkede ekonomik özgürlüklerin azalmasına rağmen bu olumsuz etki Çin'de daha fazla gözlemlenmektedir (Bkz. Şekil 17).

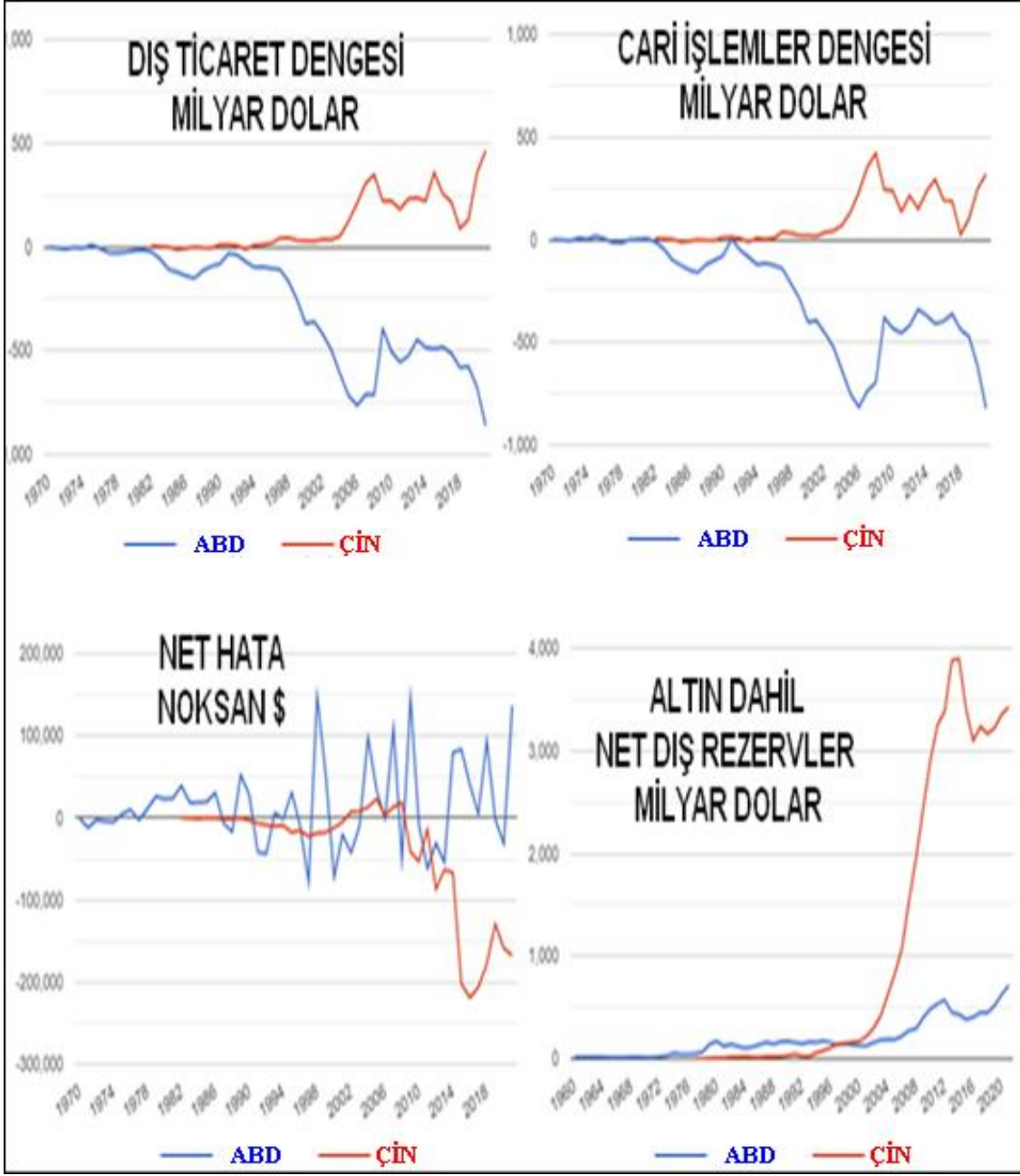
Şekil 17: Ekonomik Özgürlük (Bağımsızlık) Endeksi (1995-2021)²¹

3.15. Dış Ödemeler Dengesi

Dış ödeme açık ve fazlaları; ülkeler arası mal, emek, hizmet, sermaye ve faktör hareketlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Tüm ülkelerin açık ve fazlaları toplandığı ve her dış ödemeler işlemi çift taraflı çalıştığı için bu açık ve fazlalar sıfır tabanlı işlemlerdir. ABD-Çin rekabetinin başlangıç noktası, dış ödemeler fazla ve açıkları yönünün Çin'den yeniden ABD'ye doğru çevrilmesi sorunundan doğmuştur. Trump yönetimi Çin'e yönelik uyguladığı dış ticaret vergileri, kotalar ve tarifelerle küresel dış ticaret fazlası ve cari fazlanın ABD'ye doğru yönelmesini amaçlamıştır. Buna göre; ödemeler dengesinde yer alan dış ticaret dengesi, cari denge, dış rezervler ve net hata noksan kalemleri grafikleri ABD ve Çin için çizilmiştir.

Dış ticaret dengesi, cari denge ve dış rezervlerde Çin ABD'ye ciddi ölçüde üstünlük sağlamıştır (Bkz. Şekil 18). Ayrıca ABD için net hata ve noksan düzeyinin yüksek olması yurtdışındaki ABD şirketlerinin vergi planlaması politika çerçeveleri dolayısıyla uyguladıkları vergiden kaçınma davranışları nedeniyle ABD'ye gerçekleşen kâr transferleriyle açıklanabilir (Bkz Şekil 18).

²¹ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi, 20.03.2023 ve The Heritage Foundation

Şekil 18: Dış Ödemeler Dengesi (1970-2020)²²

Dış politikada izolasyonist politika çerçevesini benimseyen Trump yönetimini 2016 seçimlerinde Çin'in ABD'ye dış ödemeler fazlası kriterinde sağladığı üstünlüklerin neden olduğu jeopolitik problemlerin ortaya çıkardığı siyasal dinamikler iktidara taşımıştır. Monroe doktrini çerçevesinde ABD yeniden dış ticaret fazlası verebilmek için dış siyasette izolasyonist politikalar geliştirerek ihraç mallarının politize olmasını engellemek istemiştir. Bununla birlikte; ABD elitleri, finansal sermaye grupları, dijital sermaye, Neoconlar, liberal ve ılımlı solcu demokratlar ve askeri endüstriyel yapı; Trump'ın başkan olmasının ABD sisteminde ciddi bir siyasal yarılmaya neden olduğunu düşünerek 2020 seçimlerinde Biden'ın başkanlığı üzerinde ittifak sağlamışlardır. Biden göreve geldikten sonra yalnızca ticaret savaşları bağlamında ilerleyen ABD-Çin rekabet dinamiklerinin kapsamı genişlemiştir.

²² Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi,20.03.2023 ve World Bank

Biden döneminde ABD ve Çin hemen hemen her konuda birbirleriyle dinamiklerinin oldukça sert işlediği bir hegemonya rekabetine girişmişlerdir. ABD'nin Tayvan'a olan siyasi ve askeri angajmanlarını artırması ve teorik kısımda çerçevesi çizilen Pasifik strateji belgesi ile ABD ve Çin arasında Pasifik'te bir üçüncü dünya savaşı ihtimali bile öngörülmeğe başlamıştır.

Son dönemde ABD'de enflasyonu düşürmek için uygulanan faiz artırma politikası; Biden yönetimi açısından Çin'le ilişkilerde bir kırılmaya neden olmuştur. Çin'e uygulanan dış ticaret ablukaları nedeniyle hedeflendiği ölçüde düşmeyen enflasyon, Biden'ın en büyük seçim vaatlerinden olan orta sınıfın refahını azaltmaktadır. Bu nedenle Biden kendisine 2020'de seçimi kazandıran orta sınıfın desteğini 2024 seçimleri için yapılan anketlerde kaybetmektedir. Bu nedenle Biden Çin ile olan ticaret savaşlarında bir mutabakat sağlamak için Çin devlet başkanı Xi Jinping ile Aralık 2023'te ABD'de bir dizi görüşmeler yapmıştır. Ancak başlayan bu diyalog süreci; Çin'i ABD'nin en büyük düşmanı gören askeri-endüstriyel yapının Biden'a olan desteğini sonlandırmasına yol açmıştır. Devam eden süreçte askeri-endüstriyel yapı Çin meselesinde en şahin başkan adayı olmasından ötürü yeniden Trump'ı öne çıkarmıştır. Bu yapıya yakın görevde veya emekli olan birçok üst düzey devlet görevlisi 2024 başkanlık seçimlerinde Trump'a destek verdiklerini ilan etmeye başlamışlardır. Hatta Trump'ın Cumhuriyetçi partide en büyük rakibi Ron De Santis, Trump lehine adaylıktan çekilmiştir.

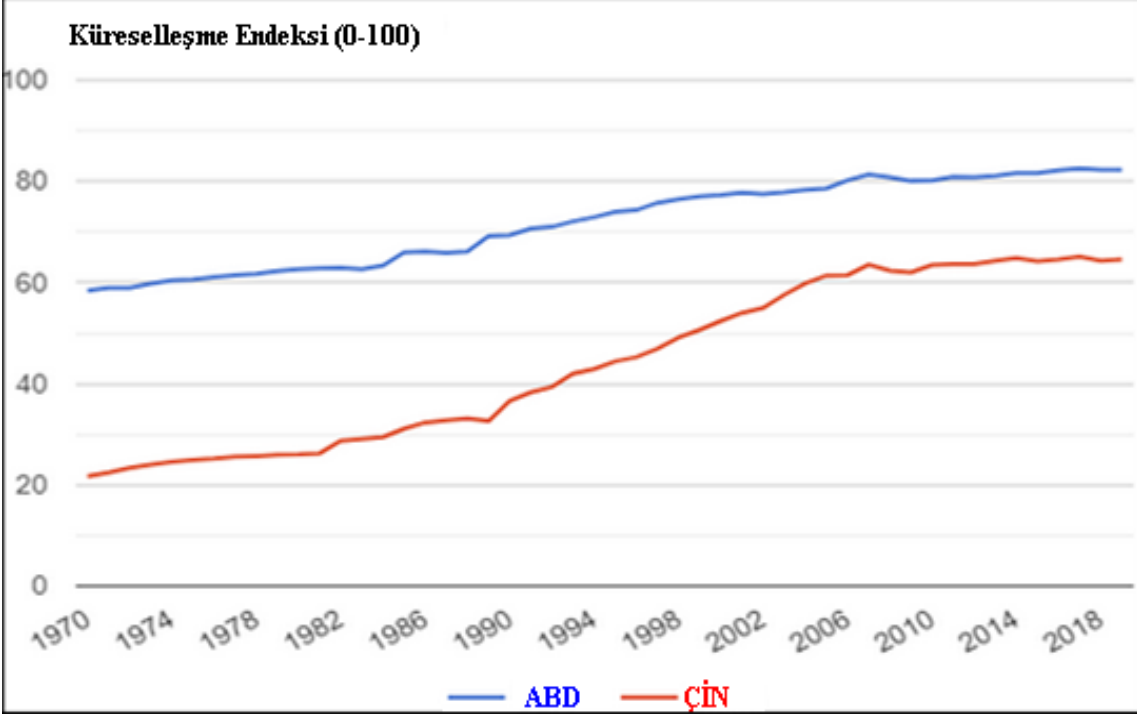
Trump'ın tekrar öne çıkması 2023'te başlayan Gazze Savaşı ile de çok yakından ilişkilidir. Bu savaşta İsrail ve Hamas bir nevi ABD ve İran'ın vekalet savaşını yürütmektedirler. ABD her ne kadar Irak'ta İran ile daha yakın bir şekilde çalışsa da, İran'a uyguladığı yaptırımlarla İran'ın aşırı güçlenmesini engellemek istemektedir. Siyasi, iktisadi, finansal ve ticari yaptırım ve ambargolarla bunalan İran; bu darboğazı Çin'in hegemonik bir alanı olarak aşmaya çalışmaktadır. Öyleki son birkaç yıl içerisinde Çin, İran ile birçok anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşmalardan en önemlilerinden biri petrol karşılığında yaklaşık 400 milyar dolara İran'ın tüm altyapısının yeniden inşasını içeren mutabakattır. Anlaşmalarla İran Çin'in modern İpek Yolu projesinin en önemli ülkesi haline gelmiştir.

Gazze savaşıyla ABD devlet aygıtı; hem İsrail'in güvenliği meselesi hem de Çin'in en önemli nüfuz alanı olması nedeniyle İran'a karşı sert güç kullanılması opsiyonunu değerlendirmeye başlamıştır. ABD; Ortadoğu'da etkisi artan bir İsrail'in ve bunun paralelinde iktisadi ablukalarla zayıflatılıp gerekirse askeri sert güçle hedef alınan İran'ın, bölgede Çin'in hem hegemonik hem de jeopolitik olarak bloke edilmesine katkı sağlayacağına inanmaktadır. Bloke edilen Çin ile bir kuşak bir yol projesi de imkânsız hale gelecektir. Bu hususta Trump'çı izolasyonist paleoconlarla ve neoconlar İran'a askeri sert güç kullanma politikası çerçevesinde uzlaşmaktadırlar. Ancak nedenleri birbirinden farklıdır. Trumpist kanat Çin'i bloke etmek için İran'a askeri güç kullanmak isterken, Neoconlar İsrail'in güvenliği için İran'a karşı askeri sert gücün kullanılması gerektiğine inanmaktadır. Neoconlar, Ortadoğu'da nüfuzu artan bir İsrail ile Çin'in daha etkili bir şekilde bloke edileceğine inanmaktadırlar. Bu nedensel farklara rağmen 2016 ve 2020 seçimlerinin aksine, 2024 seçim döneminde Neoconlar ilk defa başkanlık seçimlerinde Trump'ı desteklemektedirler. Çünkü bu iki fraksiyon Çin ve İran konusunda asgari müştereklerde aynı düşünmektedirler.

3.16.Küreselleşme Endeksi

Küreselleşme Endeksi; küreselleşmenin ekonomik, sosyal ve politik boyutlarını kapsar. Daha yüksek değerler, daha fazla küreselleşmeyi ifade eder. Hegemonya dinamikleri anlamında karşılaştırmalı üstünlük sağlamanın koşullarından biri küreselleşme dinamiklerinin yönetimidir.

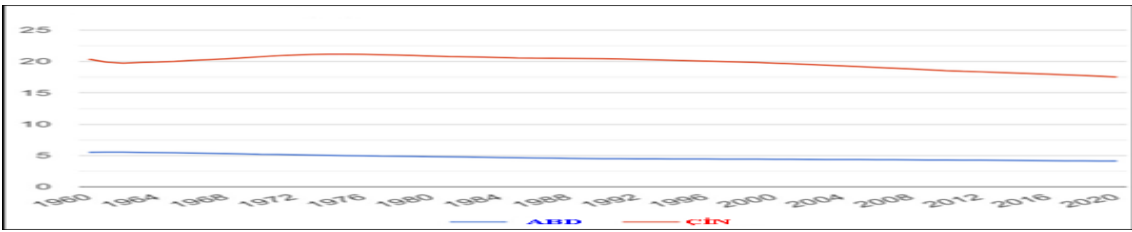
Küreselleşme endeksinde ABD Çin'e üstünlük sağlamaktadır. Bununla birlikte Çin 1990'larda ABD ile arasındaki farkı kapatmasına rağmen; 2010'lu yıllarda küresel sistemik riskler her iki ülke içinde küreselleşme dinamiklerini durağanlaştırmıştır (Bkz. Şekil 19).

Şekil 19: Küreselleşme Endeksi (1970-2019)²³

3.17.Nüfus

İnsan kaynağı bir ekonominin en itici faktörlerinden biridir. Çin'in ABD'ye dramatik bir şekilde üstünlük sağladığı faktörlerden birisi nüfus gücüdür. Çin'in nüfusu dünya nüfusunun yaklaşık %20'sine tekabül ederken, ABD için bu oran yaklaşık %5 seviyesindedir (Bkz. Şekil 20). Çin'in nüfusunun fazla olması ABD'ye göre işgücü maliyetlerini minimize etmesini sağlayan faktörlerden en önemlisidir.

Şekil 20: Nüfus (% Dünya Nüfusu, 1960-2020)²⁴

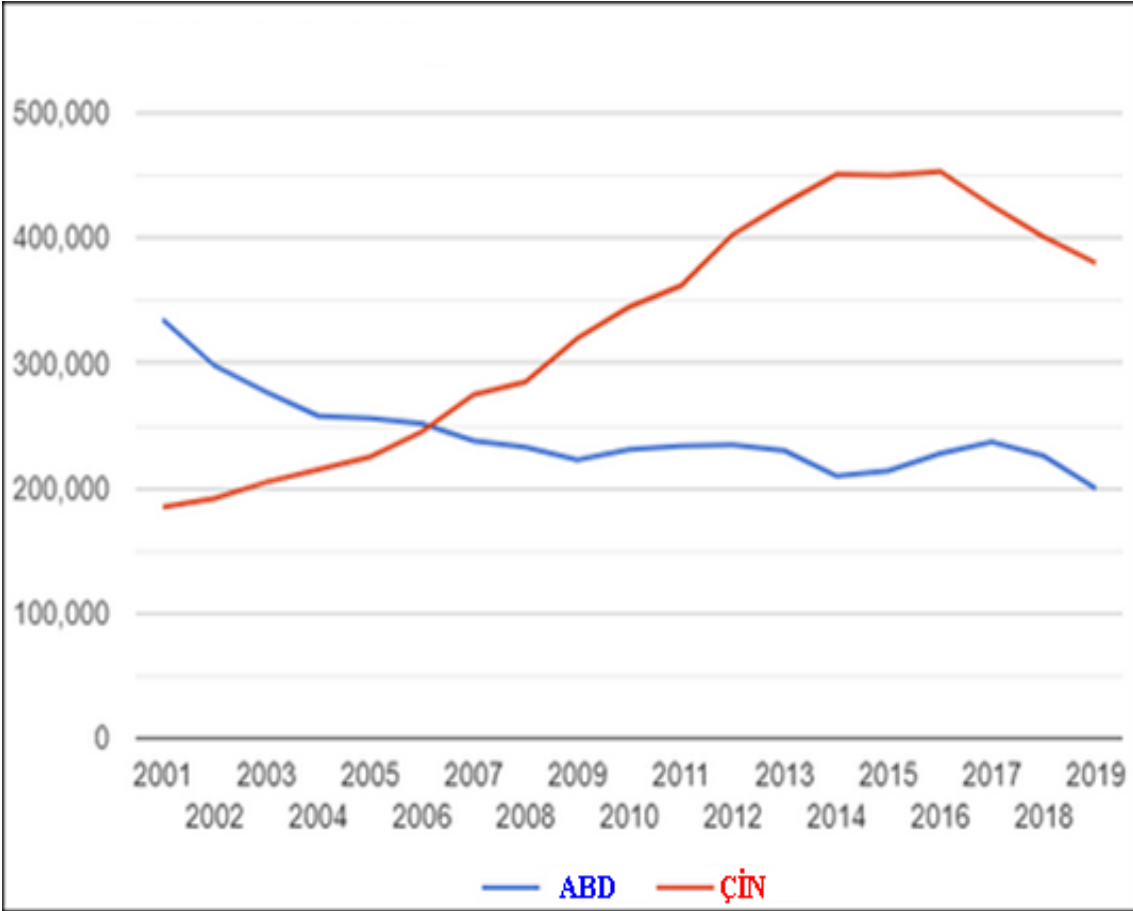
²³ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi, 20.03.2023 ve The Swiss Institute of Technology in Zurich

²⁴ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi, 20.03.2023 ve World Bank

3.18. Altın Üretimi

Altın elementinin en stratejik değeri; küresel ekonominin dönüşüm dönemlerinde servetlerin yeni sisteme değerini kaybetmeden transfer etme fonksiyonuna sahip olmasıdır. 2010'lu yıllarda artan sistemik riskler, küresel ekonomi, finansal sistem ve hatta uluslararası para sisteminin dönüşümüne ilişkili beklentileri ve tartışmaları da ortaya çıkarmıştır.

Altın rezervleri ve üretimi yüksek olan ülkeler küresel ekonomi ve finans sisteminde gerçekleşmesi muhtemel dönüşümlerden finansal değer anlamında en az etkileneceklerdir. Altın üretiminde ABD 2000'li yılların ortasına kadar Çin'e üstünlük sağlamasına rağmen; sonrasında Çin ABD'ye ciddi bir üstünlük sağlamıştır. 2017 ile birlikte her iki ülkenin altın üretimi azalma trendine girmiştir (Bkz. Şekil 21).

Şekil 21: Altın Üretimi (KG,2001-2019)²⁵

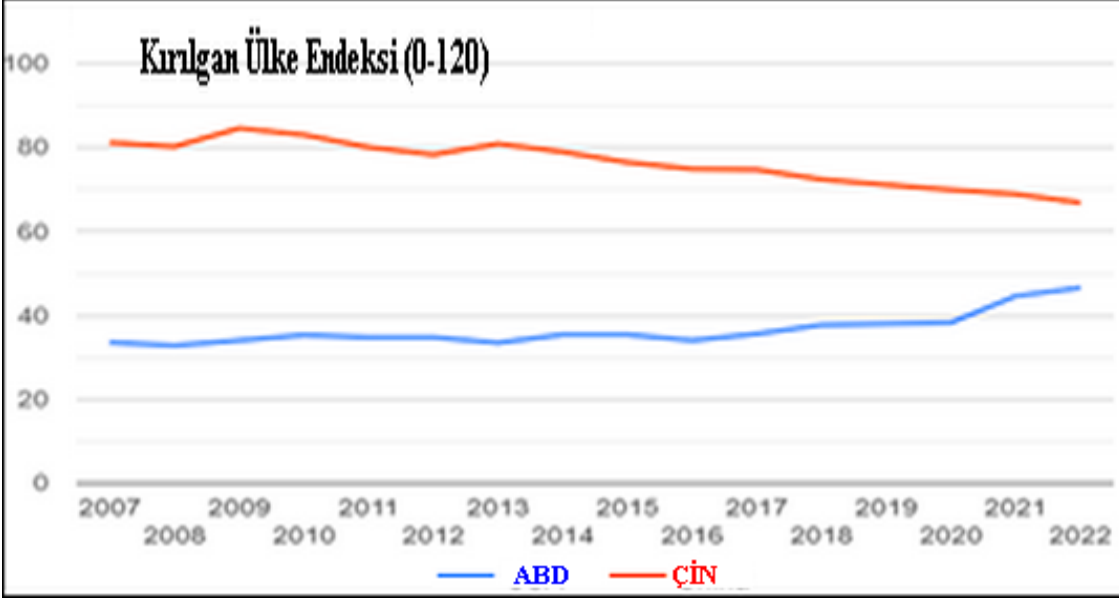
3.19. Kırılgan Ülke Endeksi

Kırılgan Ülke Endeksi; çatışma öncesi, aktif çatışma ve çatışma sonrası durumlardaki savunmasızlığı ölçer. Endeks; bir devletin herhangi bir andaki durumunu ölçmek için kullanılan on iki çatışma riski göstergesinden oluşur: güvenlik aygıtı, elitler fraksiyonu, grup memnuniyetsizliği, ekonomik gerileme, eşitsiz ekonomik gelişme, insan kaçıışı ve beyin göçü, devletin meşruiyeti, kamu hizmetleri, insan hakları ve hukukun üstünlüğü, baskılar, mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler ve dış müdahale. Endeksin değeri ne kadar yüksekse,

²⁵ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi, 20.03.2023 ve USGS

ülke o kadar "kırılgan"dır.

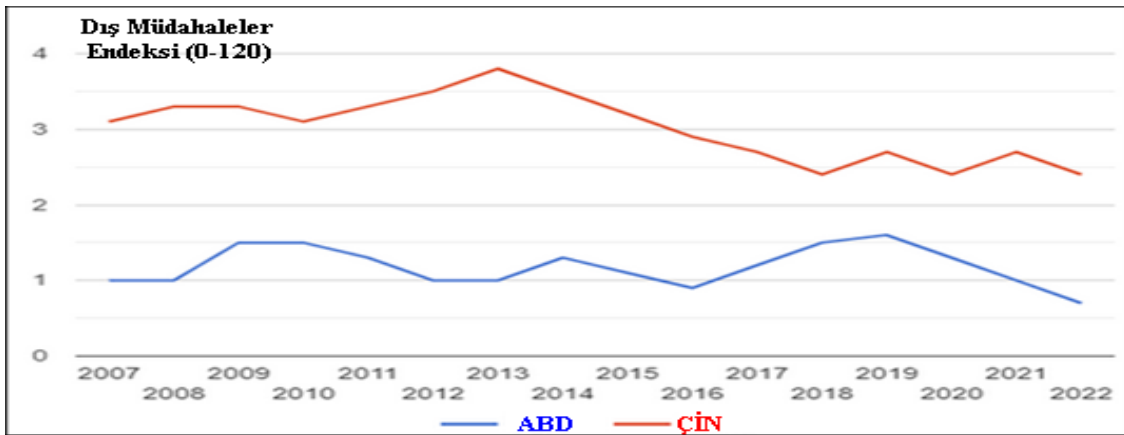
Kırılgan ülke endeksinde göre ABD Çin'e yaklaşık 35 baz puan üstünlük sağlamaktadır. Bununla birlikte; 2010'lu yıllarda artan sistemik riskler sonrası ABD'nin kırılganlığı artarken, ABD yerine ikame bir güç olarak algılanan Çin için endeksin değeri düşmektedir (Bkz. Şekil 22).

Şekil 22: Kırılgan Ülke Endeksi (2007-2022)²⁶

3.20.Dış Müdahaleler Endeksi

Dış Müdahale Göstergesi; bir devletin güvenlik bürokrasisi ve ekonomik işleyişindeki dış aktörlerin etkisini inceler. Göstergenin değeri ne kadar yüksekse, ülkeye yapılan dış müdahaleler o kadar fazladır. Çin ABD'ye oranla dış müdahalelere daha açık bir ülkedir (Bkz. Şekil 23).

Şekil 23: Dış Müdahaleler Endeksi²⁷

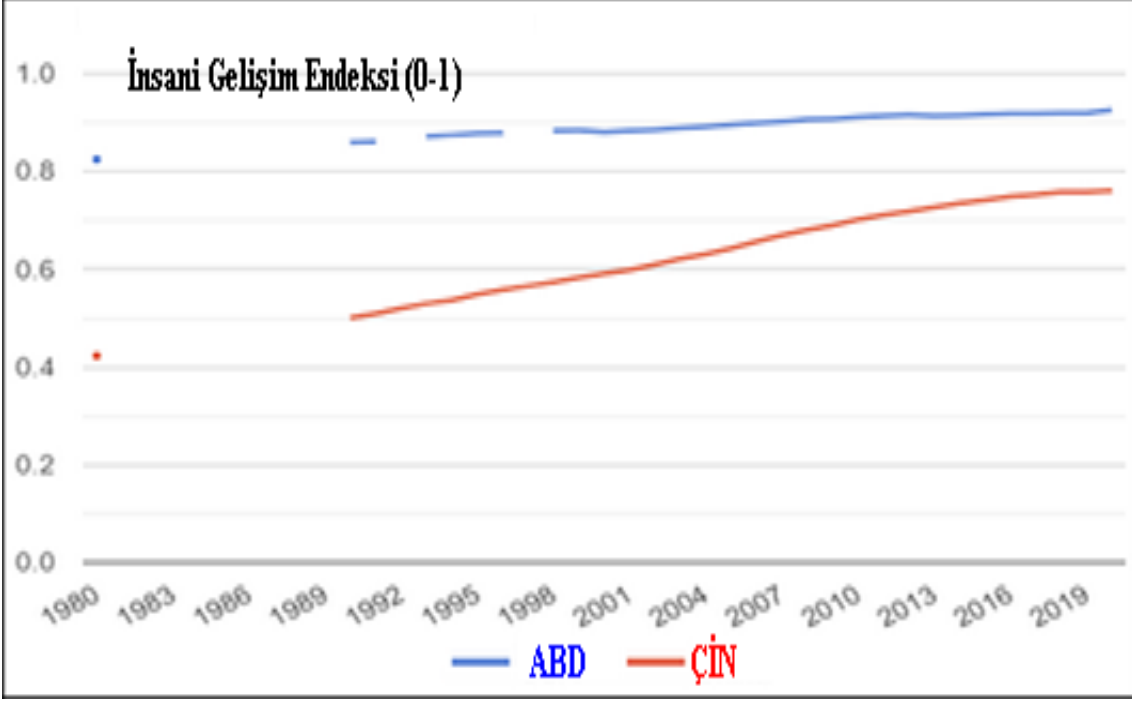
²⁶ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>.Erişim Tarihi, 20.03.2023, Fund for Peace

²⁷ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi, 20.03.2023, Fund for Peace

3.21.İnsani Gelişim Endeksi

Nüfus, insan sermayesinin hegemonya gücü etkisini ölçmede tek başına yeterli bir gösterge değildir. İnsani Gelişim Endeksi; insani gelişimin üç temel boyutunu ölçer: uzun ve sağlıklı yaşam, bilgi ve makul bir yaşam standardı. Endeksi hesaplamak için dört gösterge kullanılır: doğumda beklenen yaşam süresi, ortalama eğitim süresi, beklenen eğitim süresi ve kişi başına gayri safi milli gelir.

İnsani gelişim endeksinde ABD önde olmasına rağmen diğer birçok göstergede olduğu gibi bu göstergede de Çin ABD ile farkı kapatmaktadır (Bkz. Şekil 24).

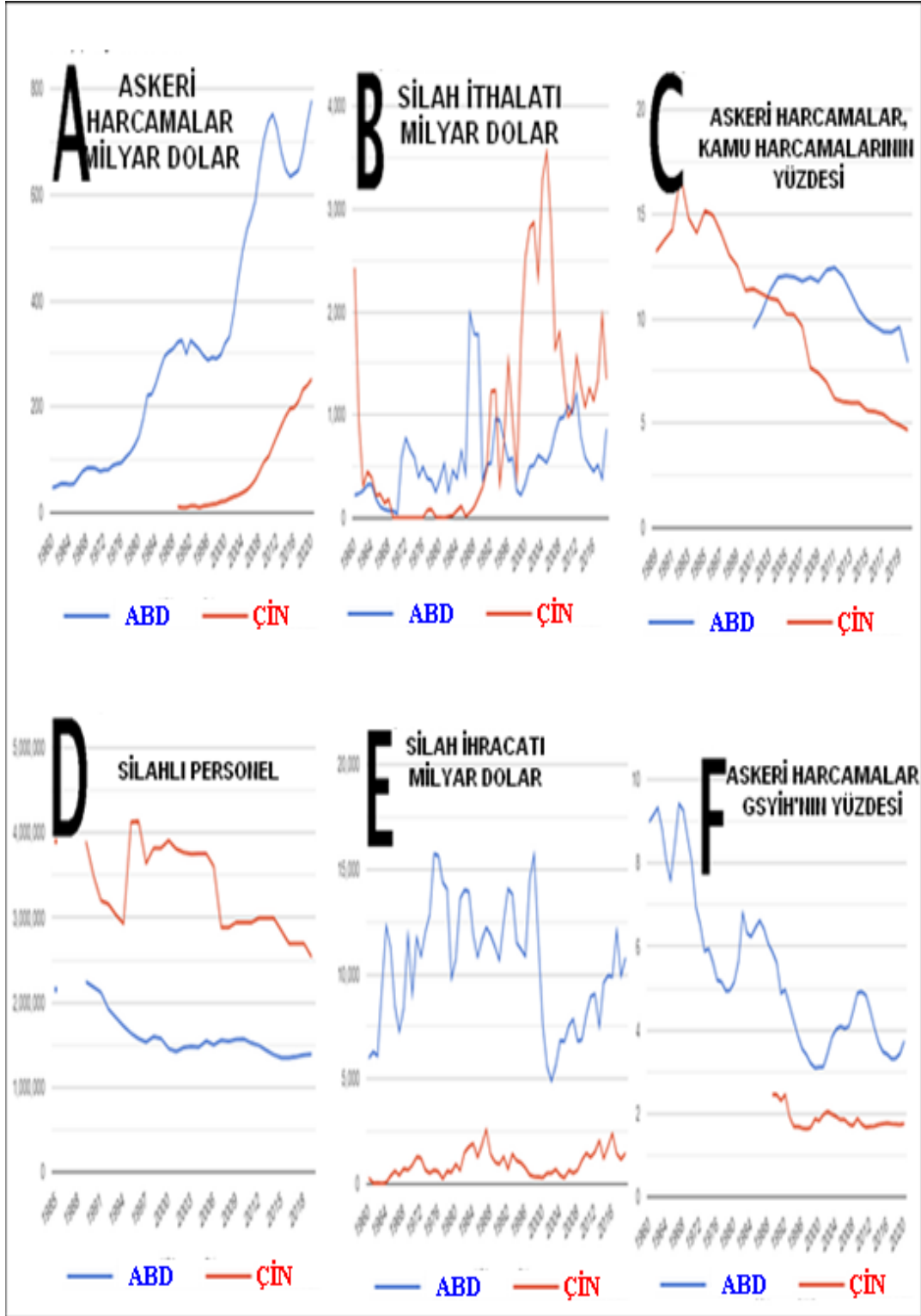
Şekil 24: İnsani Gelişim Endeksi²⁸

3.22.Askeri Göstergeler

Birer sert güç unsuru olarak askeri göstergeler hegemonyanın en etkili göstergeleri olarak ifade edilebilir. Askeri harcamalar, silah ithalatı, askeri harcamaların toplam kamu harcamalarına oranı, silahlı askeri personel sayısı, silah ihracatı ve askeri harcamaların GSYİH'ya oranı değişkenleri için grafikler çizilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ABD silahlı askeri personel değişkeni dışında diğer tüm değişkenlerde Çin'e karşılaştırmalı üstünlük sağlamaktadır. Ayrıca ABD için askeri harcamalar artmasına rağmen; savunma bütçesinin GSYİH'ya oranı azalan trendde devam etmektedir. ABD net silah ihracatçısı olmada da Çin'e

²⁸ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi, 20.03.2023, The United Nations

cididi bir üstünlük sağlamaktadır (Bkz. Şekil 25).

Şekil 25. Askeri Göstergeler²⁹

²⁹ Kaynak: <https://www.theglobaleconomy.com>, Erişim Tarihi, 20.03.2023, Stockholm International Peace Research Institute.

4.ABD-Çin Rekabeti SWOT Analizi

Bu çalışmada ABD ve Çin temel göstergeler açısından karşılaştırıldığında özet olarak; ABD'nin şu an Çin'in genel toplamda önünde olmasına rağmen Çin'in giderek ABD'yi yakalamaya yaklaştığı gözlemlenmektedir. Buna göre hegemonik rekabetin ABD ve Çin açısından SWOT; güçlü ve zayıf yönlerini belirlemektedir ve iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditlerin analizi yapılmıştır (Bkz. Tablo 5, 6):

SWOT analizinde ABD'nin en güçlü yönleri; ittifak kurabilme kabiliyeti, askeri güç, küresel liderlik ve etki kapasitesidir. En zayıf yönleri; zayıf altyapı ve uluslararası piyasalara bağımlılıktır. En önemli fırsat yeni ticari anlaşmalar yapabilmesi ve dünya çapında demokratik değerleri öne çıkarabilmesidir. En büyük riskler; başta Çin ve Rusya'ya karşı siber güvenlik tehditleri ve yeni gelişen ekonomilerin gelecekte rakip olma olasılıkları ve bozulan toplumsal barış olarak sıralanabilir (Bkz. Tablo 5).

ABD'nin Güçlü Yönleri:

- Gelişmiş ve büyük askeri güç,
- Gelişmiş teknoloji ve yenilik,
- Büyük ve çeşitli ekonomi,
- Güçlü uluslararası ittifaklar ve ağlar,
- Kurulmuş küresel etki ve liderlik,
- Yeni ittifak sistemleri kurmaya başlaması,

- Anglosfer'in inşası için ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve diğer Commonwealth ülkelerinin dış politikada birlikte hareket etmesi,
- Pasifikte Kurulan İttifak sistemleri,
- Açık toplum-Kapalı Toplum, Açık demokrasiler-Kapalı Demokrasiler diyalektikleri ile bütün Batı ittifakını Çin'e karşı birleştirmesi,
- Hindistan'ın Pasifik ittifak sistemine ek olarak Batı ittifakına da dâhili. Bunun için Hint kökenleri olan Kamala Harris'in ABD başkan yardımcısı, Rishi Sunak'ın Birleşik Krallık Başbakanı seçilmesi.
- Modern Baharat Yolu projesi kapsamında Yunanistan, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri, Güney Kıbrıs, İsrail ve Singapur hattı jeopolitik ittifak sistemi.

ABD'nin Zayıf Yönleri:

- Ekonomik eşitsizlikler ve fakirleşen orta sınıf,
- Siyasi kutuplaşma ve bölünme,
- Ekonomik ömrünü tamamlamış zayıf altyapı,
- Yüksek ulusal borç,
- Yabancı kaynaklara ve pazarlara bağımlılık,

ABD için Fırsatlar: <ul style="list-style-type: none">- Ticaret ve yatırım anlaşmalarının genişletilmesi,- Teknolojik yenilik ve altyapı iyileştirmeleri için artan finansman olanakları,- İklim değişikliği ve hastalık önleme gibi küresel konularla ilgili olarak müttefiklerle işbirliği yapma,- Yeni endüstriler ve pazarların geliştirilmesi,- Endüstri 4.0 için en uygun ülke olması,- Dünya çapında demokratik değerlerin teşviki.	ABD İçin Tehditler: <ul style="list-style-type: none">- Çin dışında da gelişen rakipler,- Siber güvenlik tehditleri,- Diğer ülkelerin artan ekonomik ve askeri yetenekleri,- Uluslararası çatışma ve istikrarsızlık potansiyeli,- ABD devlet aygıtında fraksiyonlar arasında artan iç çekişmeler.-Zayıflayan toplumsal barış
--	--

Tablo 5: ABD-Çin Rekabeti, ABD SWOT Analizi Sonuçları

ABD-Çin rekabetinde Çin'in en güçlü yönleri; hızlı büyüyen ekonomi ve gelişmiş altyapıdır. En zayıf yönleri; ekonomik eşitsizlik ve sosyal huzursuzluktur. En önemli fırsat teknolojik gelişme ve inovasyon yeteneği iken; en önemli tehdit küresel ticaret ve tedarik zincirleri üzerindeki artan risklerdir (Bkz. Tablo 6).

Çin'in Güçlü Yönleri: <ul style="list-style-type: none">- Büyük ve hızla büyüyen ekonomi,- Artan askeri güç,- Hükümet kontrolü ve koordinasyonu,- Uluslararası organizasyonlarda artan etki ve ortaklıklar,- Teknolojik gelişme ve altyapıya yatırım,-Devasa bir nüfus.	Çin'in Zayıf Yönleri: <ul style="list-style-type: none">- Ekonomik eşitsizlik ve sosyal huzursuzluk,- İnsan hakları ihlalleri ve ifade özgürlüğü kısıtlamaları,- Yabancı kaynaklara ve pazarlara bağımlılık,- Hükümet politikalarında ve karar verme süreçlerinde şeffaflık eksikliği,- Sınır anlaşmazlıkları nedeniyle başta Hindistan olmak üzere komşu ülkelerle gerilimler.
Çin için Fırsatlar: <ul style="list-style-type: none">- Ticaret ve yatırım anlaşmalarının genişletilmesi,- Teknolojik gelişme ve inovasyona yatırım yapmak,- Gelişmekte olan ülkelerle işbirliği yaparak uluslararası etki artışı,- Uluslararası organizasyonlarda artan liderlik,- Yeni endüstriler ve pazarların geliştirilmesi,	Çin için Tehditler: <ul style="list-style-type: none">- ABD ve ittifak sistemleri artan rekabet ve çekişme,- Çevre ve halk sağlığı krizleri,- Ekonomik yavaşlama veya piyasa istikrarsızlığı potansiyeli,- Komşu ülkeler ve bölgesel güçlerle gerilimler,-Siyasi zorluklar ve politik reform baskısı,-Küresel ticaret ve tedarik zincirleri üzerindeki artan riskler.

Tablo 6: ABD-Çin Rekabeti, Çin SWOT Analizi Sonuçları

5. Biden Doktrini Çerçevesinde ABD-Çin Rekabetinin Türkiye ve Türk Dünyasına Olası Etkileri

ABD ve Çin arasındaki rekabet, Türkiye ve diğer Türk devletleri üzerinde asimetrik etkiler yaratmaktadır. Mesela Azerbaycan, bu durumdan farklı bir şekilde etkilenmektedir. İkinci Karabağ Savaşı sonrası, Türk Dünyasında teritoryal bütünlüğü sağlayacak olan Zengezur koridorunun oluşma ihtimali Azerbaycan'ı stratejik olarak öne çıkarıyor. Bu çerçevede, ABD ve Çin arasındaki rekabetin Türk Dünyası üzerindeki olası fırsatları ve tehditleri inceleyelim.

Türk Dünyası İçin

Fırsatlar:

- ✓ Yükselen rekabet dinamikleri Türk dünyasının her iki tarafla gerçekleştireceği mevcut yatırım ve ticaretin hacmini artırabileceği gibi, yeni yatırım ve ticaret imkânları da sağlayabilir.
- ✓ Yeni ticaret, yatırım ve iş kolları Türk dünyasında istihdam olanaklarını artırabilir.
- ✓ ABD ve Çin Türk dünyasını kendi hegemonik alanlarına dâhil etmek için Türk dünyasına mali yardımlar sunabilirler.
- ✓ Her iki tarafın Türk dünyasına yapacağı mali yardımlar Türk dünyasında politik istikrar iklimi oluşmasına katkı sağlayabilir.
- ✓ Türk dünyası ülkeleri her iki tarafla da ortak kalkınma projeleri yürütebilir.

Türk dünyası ülkeleri stratejik ve jeopolitik avantajlarını hegemonik rekabetin her iki tarafıyla da denge siyaseti sağlama da kullanarak hegemonik rekabet dinamiklerinden optimal yarar sağlayabilirler.

Tehditler:

- ✓ Yükselen rekabet dinamikleri Türk dünyasını bu rekabetin jeopolitik çatışma alanı haline dönüştürebilme ihtimali, bölgedeki ekonomik ve siyasal istikrara zarar verebilir.
- ✓ Artan rekabet dinamikleri Türk dünyası ülkelerini bu rekabette vekâlet savaşı yürüten bir siyasi role itebilir. Bu durumda Türk dünyası ülkelerinin egemenliğine zarar verebilir.
- ✓ Yükselen rekabet bölgede etnik çatışmaları körükleyebilir.
- ✓ ABD ve Çin'in yumaşak güç kullanımıyla bölgeye nüfuz etme isteği bölge ülkelerinde kültürel kimlik kaybına yol açabilir.
- ✓ Çin'in dönüşen ekonomi-politik döngüleri nedeniyle küresel siyasette artan müdahale yaklaşımı, Türk dünyası ülkelerinde egemenlik ve nüfuz kayıplarına neden olabilir.
- ✓ Sonuç olarak hegemonik rekabetin getireceği mali ve siyasi avantajlar ve dezavantajlar söz konusu olacaktır. Türk dünyası için en ideal olan jeopolitik önemini kullanarak bu olası stratejik getiri ve risklerden optimal olarak yararlanmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti için

Fırsatlar:

- ✓ Rekabet dinamiklerinin artıracığı yatırım ve ticaret olanakları Türkiye için bazı sektörlerde yeni istihdam alanları sağlayabilir.
- ✓ Yeni yatırım ve ticaret olanakları Türkiye ekonomisini finansal kırılganlık temelli yapısal şoklara karşı daha güçlü ve dirençli kılacaktır.
- ✓ Çin'in "bir kuşak bir yol, modern ipek yolu" ve ABD'nin "modern baharat yolu" pro-

jeleri nedeniyle her iki ülkede Türkiye’de yeni alt yapı alanlarını ve mevcut altyapının yenilenmesine yönelik altyapı projelerini finanse etmesini sağlayabilir.

- ✓ Yükselen rekabet dinamikleri Türkiye’de çeşitli sektörlerde tekno-inovasyon düzeyini artırabilir.
- ✓ Türkiye her iki ülkeyle de ortak AR-Ge çalışmaları yapabilir.
- ✓ Türkiye son 15 yılda ABD ve batı ittifakı ile birçok politik anlaşmazlık yaşamıştır. ABD, Çin ile olan rekabetinde Türkiye’yi yanında tutmak isteyeceği için Türkiye’nin batı ittifakı içerisinde konumu daha güçlenebilir.

Tehditler:

- ✓ Artan rekabet dinamikleri yatırım ve politik istikrar iklimine zarar verebilir.
- ✓ Türkiye’nin hegemonik güçler arasındaki gerilimlerin ve çatışmaların içine sürüklenme ihtimali egemenlik sorunlarına yol açabilir.
- ✓ Artan hegemonik rekabet Türkiye’de batıcı ve Avrasyacı fraksiyonlar arasında kutuplaşmaya neden olabilir. Bu kutuplaşmada siyasal istikrarsızlık ortaya çıkarabilir.
- ✓ ABD ve Çin Türkiye’nin uyguladığı politikalara etki edebilmek için rekabet edebilirler. Bu durumda siyasi kutuplaştırmayı artırarak siyasal istikrarsızlık ortaya çıkarabilir.
- ✓ Türkiye’nin ABD ve Çin ile olan ilişkileri toplumsal kırılmalara yol açabilir.
- ✓ Türkiye soğuk savaşta olduğu gibi ABD-Çin rekabetinde de taraf seçmek zorunda kalabilir.

Türkiye bu olası fırsat ve tehditler karşısından ABD-Çin arasında doğrudan taraf olmak yerine jeopolitik önemini kullanarak rekabet dinamiklerinin getirdiği stratejik getiri ve riskleri bir arada dengelemelidir. Bu şekilde de küresel siyaset zemininde ki pozisyonunu güçlendirmelidir.

Sonuç

ABD ve Çin arasındaki rekabet, hem Türk Dünyası hem de Türkiye için çeşitli fırsatlar ve tehditler sunmaktadır. Bu rekabet, ekonomik gelişmeler ve teknolojik ilerlemeler açısından yeni yatırım ve ticaret fırsatları sağlarken, aynı zamanda gerilimi ve istikrarsızlığı da artırma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, rekabetin hem olumlu hem de olumsuz yönleri dikkatle değerlendirilmelidir.

ABD ve Çin arasındaki hegemonik rekabet, uluslararası ilişkilerde güç kavramını ön plana çıkarmaktadır. Bu rekabet, diplomatik süreçler ve askeri güç gibi çeşitli güç biçimlerini kapsarken küresel etkinin şekillendirilmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle ABD’nin, Soğuk Savaş sonrası dönemde Çin’e karşı izlediği politikalar ve sonrasında Çin’in yükselişi, bu rekabetin temel dinamiklerini oluşturmaktadır.

ABD’nin güçlü yönleri, ittifak kurma yeteneği ve küresel etki kapasitesi iken, zayıf yanları arasında altyapı sorunları ve uluslararası piyasalara olan bağımlılığı bulunuyor. Çin hızla büyüyen ekonomisi ve gelişmiş altyapısı ile öne çıkarken, ekonomik eşitsizlik ve sosyal huzursuzluk gibi zayıf yönleri de söz konusudur.

Türk Dünyası ve Türkiye açısından bu rekabet, altyapı gelişimi ve ekonomik çeşitlilik gibi olumlu yönler sunarken, aynı zamanda egemenlik kaybı ve bölgesel çatışma riskleri gibi olumsuzlukları da beraberinde getirebilir. Özellikle, Türkiye’nin stratejik konumu, bu rekabetten faydalanma ve Batı ittifakı ile olan ilişkilerini dengeleme konusunda önemli bir fırsat sunmaktadır.

Sonuç olarak, ABD ve Çin arasındaki artan rekabet, Türk Dünyası ve Türkiye için hem önemli fırsatlar hem de ciddi tehditleri bir arada barındırmaktadır. Bu nedenle, politika yapımcıları, bu rekabetten en iyi şekilde yararlanıp olası riskleri minimize edecek dengeli ve akılcı stratejiler geliştirmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu stratejiler, bölgesel ve ulusal

çıkarları koruyarak ekonomik ve sosyal gelişmeleri teşvik etmeyi hedeflemelidi

KAYNAKÇA

- ARQUILLA, J. & RONFELDT, D. (1999). "The Emergence of Noopolitik: Toward an American Information Strategy. Rand". https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1033.html, Erişim Tarihi, 20.03.2023
- ARRIGHI, G. (1994). *The Long Twentieth Century: Money, Power and the Origins of Our Times*. Verso.
- ARRIGHI, G. (2007). *Adam Smith in Beijing: Lineages of the Twenty-First Century*. Verso.
- BECKLEY, M. (2018). "The Power Of Nations: Measuring What Matters". *International Security*, 43(2), 7-44.
- BEW, J. (2014). *Real Realpolitik: A History*. Washington, D.C.: The Library of Congress.
- BOLLIER, D. (2003). "How the Internet is Changing International Politics and Diplomacy". https://www.bollier.org/files/aspen_reports/NETPOLITIK.PDF, Erişim Tarihi, 20.03.2023
- BUTLER, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.
- CHECKEL, J. T. (1999). "Social Construction and Integration". *Journal of European Public Policy*, 6(4), 545-560.
- CONNELL, R. W. (1987). *Gender and Power: Society, The Person And Sexual Politics*. Polity Press.
- COPELAND, D. (2010). *Hard power vs. soft power. When it comes to Afghanistan, mixing military might with diplomatic talk is easier said than done*. The Mark.
- COX, R. W. (1983). "Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method. Millennium:" *Journal of International Studies*, 12(2), 162-175.
- CRENSHAW, K. W. (1991). "Mapping The Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color". *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299.
- ÇALIK, E. S.(2018). "Literatüre Kazandırılan Yeni bir Terim: 'Keskin Güç' ve Çin'e Atfedilme Nedenleri", <https://ordaf.org/cin-bati-tarafindan-neden-keskin-guc-olarak-tanimlaniyor/#article-footnote>, Erişim Tarihi, 20.03.2023
- DELGADO, R., & STEFANCIC, J. (2017). *Critical Race Theory: An Introduction (3rd ed.)*. New York University Press.
- ESCOBAR, A. (2001). "Culture Sits in Places: Reflections on Globalism and Subaltern Strategies of Localization". *Political Geography*, 20(2), 139-174.
- FAIRCLOUGH, N. (2001). *Language and Power*. Longman.
- FENSOM, A. (2013). "America: The next energy superpower?" *The Diplomat*. <https://the-diplomat.com/2013/01/america-the-worlds-new-petrostate/i> Erişim Tarihi, 20.03.2023
- FOUCAULT, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews And Other Writings, 1972-1977*. Pantheon Books.
- GANGULY, K. (2014). *Machtpolitik*. The Encyclopedia of Political Thought, 2224-2225.
- GAVEL, D. (2008). *Joseph Nye on Smart Power in Iran-U.S. Relations*. Belfer Center.

- GILL, S. (1990). *Gramsci, Historical Materialism and International Relations*. Cambridge University Press.
- GILPIN, R. (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge University Press.
- GODSON, R. (2012). "Between hard power and soft. The Weekly Standard". <https://www.washingtonexaminer.com/weekly-standard/between-hard-power-and-soft>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.
- GRAMSCI, A. (1971). *Selections From The Prison Notebooks*. International Publishers.
- HALL, S. (1983). "The Problem of İ-Ideology – Marxism Without Guarantees". *Journal of Communications Inquiry*, 7(2), 28-44.
- JERVIS, R. (1976). *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton University Press.
- KEOHANE, R. O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in The World Political Economy*. Princeton University Press.
- KEOHANE, R. O. (1989). *International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory*. Westview Press.
- KICZMA, Ł., & SUŁEK, M. (2020). *National Power Rankings of Countries 2020*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR,
- LACLAU, E. (1990). *New Reflections on The Revolution Of Our Time*. Verso.
- LACLAU, E., & MOUFFE, C. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. Verso.
- MCDONALD, B. L. (2016). *Food Power: The Rise and Fall Of The Postwar American Food System*. Oxford Academic.
- MEARSHEIMER, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. WW Norton & Company.
- MERCHANT, C. (1980). *The Death of Nature: Women, Ecology, and the Scientific Revolution*. Harper & Row.
- MOGHADAM, V. M. (1994). *Gender and National Identity: Women and Politics in Muslim Societies*. Lynne Rienner Publishers.
- MORGENTHAU, H. J., THOMSON, K., CLINTON, D. (1978). *Politics Among Nations: The Struggle For Power And Peace*. McGraw-Hill.
- MUTHOO, A. (1999). *Bargaining Theory with Applications*. Cambridge University Press.
- NAISBITT, J. (1994). *Global Paradox * The Bigger The World Economy, The More Powerful Its Smallest Players*. William Morrow & Co
- NOSSEL, S. (2012). *Smart Power*. Foreign Affairs.
- NYE JR, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public affairs.
- NYE, J. S. (1990). *Bound to Lead: The Changing Nature Of American Power*. Basic Books.

- NYE, J. S. (2003). *Propaganda Isn't the Way: Soft Power*. International Herald Tribune.
- NYE, J. S., & ARMITAGE, R. L. (2007). *CSIS Commission on Smart Power: A Smarter, More Secure America*. Center for Strategic and International Studies.
- PAYNE, R. (2016). *Global Issues (5th ed.)*. Pearson Education Inc. Global Issues (5th ed.).
- PRESS, S. (2022). "Buying Sovereignty: German "Weltpolitik" and Private Enterprise", 1884–1914. *Central European History*, 55(1), 15-33. <https://doi.org/10.1017/S0008938921001746>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.
- ROBINSON, W. I. (2004). *A Theory Of Global Capitalism: Production, Class, and State in A Transnational World*. Johns Hopkins University Press.
- ROCHAU, L. A. (1859). *Grundsätze der Realpolitik angewendet auf die staatlichen Zustände Deutschlands*. Forgotten Books
- SAID, E. W. (1978). *Orientalism*. Vintage.
- SPIVAK, G. C. (1988). *Can The Subaltern Speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), Marxism And The Interpretation Of Culture*. University of Illinois Press.
- STEGER, M. B. (2009). *Globalization: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
- STRANGE, S. (1987). The Persistent Myth of Lost Hegemony. *International Organization*, 41(4), 551–574. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027719>
- TERRANOVA, T. (2007). "Futurepublic: on Information Warfare, Bio-Racism and Hegemony As Noopolitics". *Theory, Culture & Society*, 24(3), 125–145.
- THOMPSON, E. P. (1977). *The poverty of theory and other essays*. Monthly Review Press.
- WALKER, C. (2018). What is 'sharp power'? *Journal of Democracy*, 29(3), 9-23. <https://doi.org/10.1353/jod.2018.0041>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.
- WALKER, C., & LUDWIG, J. (2017). "The Meaning of Sharp Power: How Authoritarian States Project Influence". *Foreign Affairs*, 96(3), 54-62.
- WALLERSTEIN, I. (1974). *The modern world-system I: Capitalist agriculture and the origins of the European world-economy in the sixteenth century*. Academic Press.
- WALTZ, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Addison-Wesley.
- WALTZ, K. N. (2001). *Man, the state, and war: A theoretical analysis*. Columbia University Press.
- WENDT, A. (1992). "Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics". *International Organization*, 46(2), 391–425. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027764>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.
- WILSON, E. J. (2008). "Hard Power, Soft Power, Smart Power. The Annals of The American Academy of Political and Social Science", 616(1), 110-124. <https://doi.org/10.1177/0002716207312618>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

ZEIHAN, P. (2014). *The Accidental Superpower : The Next Generation of American Preeminence and The Coming Global Disorder*. Crown Business.

ZIRULNICK, A. (2012). "Sanction Qaddafi? How 5 nations have reacted to sanctions: Iran. The Christian Science Monitor". Retrieved from <https://www.csmonitor.com/World/Global-News/2011/0224/Sanction-Qaddafi-How-5-nations-have-reacted-to-sanctions/Iran>, Erişim Tarihi, 20.03.2023

İnternet Kaynakları

http://www.act.nato.int/images/stories/media/doclibrary/171004_sfa_2017_report_hr.pdf, Erişim Tarihi, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://data.imf.org/?sk=f8032e80-b36c-43b1-ac26-493c5b1cd33b>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://data.un.org/>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://data.worldbank.org/>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://fundforpeace.org/>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/07/nic-blog-mgi-shifting-economic-center-of-gravity.pdf>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://research.cornell.edu/innovation-in-action>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://tr.investing.com/currencies/usd-cny>, Erişim Tarihi 20.03.2023,

<https://www.economist.com/news/leaders/21732524-china-manipulating-decision-makers-western-democracies-bestdefence>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://www.heritage.org/>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://www.insead.edu/>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://www.sipri.org/>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://www.usgs.gov/>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>, Erişim Tarihi, 15.02.2023

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/09/Pacific-Partnership-Strategy.pdf>, 'lerinden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur. Erişim Tarihi, 01.03.2023,

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/09/Pacific-Partnership-Strategy.pdf>, Erişim Tarihi, 15.02.2023

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>, Erişim Tarihi, 20.03.2023.

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>, Erişim Tarihi, 18.04.2023

<https://www.wipo.int/portal/en/index.html>, Erişim Tarihi, 20.03.2023

EXTENDED ABSTRACT

In its simplest definition, hegemony can be defined as the ability of a system or system elements to dominate over other systems or the system in which it exists. In terms of the discipline of international relations, hegemony means the ability and capacity of a country to establish political dominance over other countries or groups of countries.

The increasing importance of the concept of hegemony in realpolitik is closely related to the efforts of the Democratic Party US presidents to establish a uniform global and international order after the world wars. The post-war attempts of Woodrow Wilson, a Democrat who was the US president during the First World War, to establish a global order based on Immanuel Kant's "Eternal Peace" approach and dominated by the United States failed in terms of US domestic politics and international political balances. In the 1920s, Republican presidents, who were closer to the "Monroe Doctrine" policy and adopted an isolationist political style, took office in the US administration.

Franklin D. Roosevelt of the Democratic Party, the most successful president in US history according to the criterion of winning elections, came to power in the 1930s. After this transition, the US state's reading of global politics shifted towards establishing a global order in which the United States was the dominant hegemonic power. His deputy, Harry S. Truman, who took office after Roosevelt's sudden death in April 1945, remained faithful to the same strategic and political framework. The US and the USSR were the most powerful winning parties of the war. The Cold War, which began after the Second World War, marked the beginning of the first systematic hegemonic rivalry in the modern world. The rivalry between the US and the USSR, which started with the Cold War, was realised in every field and segment of international politics.

The Cold War years, especially the 1970s were decisive regarding the course of the hegemonic struggle. In this period, the US-China alliance established with the Kissinger Doctrine led to Soviet isolation in the international arena. Subsequently, due to the deepening of the structural bottlenecks in the social and economic spheres, the USSR disintegrated in 1991, and the Cold War ended. After the Cold War, the West's threat and risk perception towards Russia continued through the NATO (North Atlantic Alliance) alliance system. NATO initiated an expansion process that included the former Soviet countries.

China, allied with the US during the Cold War, started a comprehensive reform process in 1978 by realising the gains from this alliance. In the following period, it began to be observed that China went through stages that enabled the US to evolve into a hegemonic power. In the 1990s, US think tanks, military-industrial structures, intelligence services and financial institutions started to discuss that China would be the biggest hegemonic rival of the US after the 2020s. In the 2000s, the issue of Israel's security, which became one of the

primary objectives of the US foreign policy with the changing terrorism doctrine after the 11 September attack, prevented the implementation of a new geopolitical and political economy containment policy against Russia and especially China, the main rivals of the US, until Donald Trump took office in 2017.

With the trade wars that started after the Trump administration, the US has identified China as its main enemy and Russia as its main rival. During the Trump era, with the suggestions of Henry Kissinger, who contributed to Trump's foreign policy as an advisor, the US wanted to contain China with an alliance system uniting first Russia and then Turkey and the Turkic World, while on the other hand, it increased the intensity of its diplomatic engagements regarding North Korea's nuclear activities and stated that it could use hard power, including military options, if necessary. The post-Trump Biden administration, which came to power with a broad coalition and an alliance of different factions, mainly positioned Russia as an enemy and China as a rival in the first months of its rule. However, the Chinese Communist Party, under the leadership of Chinese President Xi Jinping, made several regulations limiting the freedom of foreign capital operating in China, and the letter written to Biden by retired military officers serving in the US about the fraud in the 2020 elections changed the Biden administration's approach to China. The US-China rivalry, which progressed in the Trump era regarding trade wars, became a competition for hegemony in every field in the Biden era after these developments. This study aims to determine the possible effects of the Biden doctrine and the US-China rivalry relationship on the Turkic world within the framework of the political and financial economy of hegemony. These effects can be analysed within the framework of possible scenarios regarding the US-China rivalry.